SUPPLEMENTING THE ARMED FORCES WITH RESERVISTS: MILITARY SECURITY DIMENSIONS FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Svetlana Cebotari[1]
Victoria Bevziuc[2]

Delivered:	26.6.2026.	*Language*:	English
Corrected:	20.8.2026.	*Type of paper*:	Review paper
Accepted:	4.9.2026.	*DOI number*:	10.5937/vojdelo2603069C

Abstract**:** Ensuring the staffing of the Armed Forces with human resources represents one of the fundamental concerns of the state, playing a decisive role in guaranteeing national security. The effectiveness of fulfilling the Armed Forces' constitutional defense missions ultimately depends on the availability and optimal use of human resources, namely the presence of appropriately qualified personnel assigned to suitable structures at the appropriate time. This requirement is applicable both under normal conditions, in peacetime, and in exceptional situations such as the declaration of a state of emergency, a state of siege, or a state of war, when the initiation of military mobilization becomes necessary.

In the context of military mobilization, reservists are called upon to ensure the operative completion of military units, to integrate rapidly and efficiently into their organizational structures, and to contribute to maintaining and strengthening the operational capability required for the execution of specific missions. Consequently, the system for supplementing the Armed Forces with reservist personnel constitutes an essential component of the state's military security architecture, directly influencing the level of preparedness, responsiveness, and resilience of the military institution in the face of risks and threats to national security.

Keywords*: Armed Forces, operative reserve, reservist, voluntary reservist, military service in reserve, military concentrations, special concentrations, mobilization, mobilization reserves*

1 Moldova State University, Faculty of International Relations, Political and Administrative Studies, Department of International Relations; Military Academy „Alexandru cel Bun" of Armed Forces, Chișinău, Republic of Moldova, e-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-9073-104X

2 Moldova State University, Faculty of International Relations, Political and Administrative Studies, Department of International Relations Chișinău, Republic of Moldova, e-mail: victoriabevziuc@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-9189-641X

Introduction

The system for staffing the Armed Forces of the Republic of Moldova represents a complex and multidimensional process which involves, on the one hand, the recruitment, selection, and training of military personnel, and on the other hand, the maintenance of an adequate volume of reserve forces necessary to guarantee national security and defense. The functionality of this system is determined by the coexistence and interaction of three main forms of military service organization: reserve military service, contract-based military service, and compulsory military service for citizens. Through the articulation of these forms of military service, the state ensures the existence of armed forces capable of achieving an appropriate level of preparedness, flexibility, and responsiveness required to address a wide range of security challenges at both national and international levels.

At present, the international and regional security environment is characterized by the proliferation of complex risks and threats, including military ones, manifested through armed conflicts, hotspots of instability, and crisis situations with direct or indirect impact on regional security. These developments significantly affect the security of the Republic of Moldova, which, despite its constitutional status of permanent neutrality, is not immune to the dynamics of continuously evolving threats. In this context, adapting the system for staffing the armed forces becomes an essential condition for maintaining the state's defense capacity (*Hotărârea Guvernului nr.961 din 03.10.2018).*

Thus, the Armed Forces must possess the necessary capacity to fulfill the missions established by the normative and strategic framework, under conditions of limited financial resources determined by the economic capabilities of the state. Identifying a functional balance between the operational requirements of the army and its financial sustainability represents a complex but indispensable task, which must reflect and support the security interests of the Republic of Moldova. In this regard, the Ministry of Defense is called upon to ensure a coherent correlation between the missions of the Armed Forces and their structure, between the modalities of personnel staffing from the reserve, through contract-based service or compulsory military service, the level of equipment and comprehensive support, as well as the establishment and observance of operational, training, and action standards.

Military Reservists of the Armed Forces of the Republic of Moldova

The trained reserve constitutes an essential pillar in maintaining and enhancing the combat capability of the Armed Forces of the Republic of Moldova. It provides an additional level of operational force that can be rapidly mobilized in crisis situations or in the context of emerging threats, thereby contributing to the flexibility and resilience of the military institution. Reservists, as an integral part of reserve military service, represent a strategic element that enables the state to respond efficiently and promptly

to operational requirements without compromising the economic and logistical sustainability of the army in peacetime (Cebotari, 2022: 48-56). Moreover, the integration of reservists into the operational structures of the Armed Forces ensures continuity in military training, the transfer of expertise, and the maintenance of action standards in line with national and international security requirements. Thus, the role of reservists goes beyond mere numerical supplementation of military personnel, representing a decisive factor in ensuring the strategic and operational capabilities of the army and contributing directly to the strengthening of state security and responsiveness to complex risks and threats.

Accordingly, by capitalizing on the potential of reservists, their experience and dedication, as well as through initiatives aimed at their continuous development, a significant contribution is made to increasing the organizational efficiency and effectiveness of the Armed Forces. In concrete terms, the army must ensure the attraction of these individuals, secure their service, develop their competencies and skills, motivate them to achieve high levels of performance, and maintain their attachment to the institution. From this perspective, the analysis and redesign of mechanisms for promoting reserve military service remain as relevant as those for active military service and should be considered a priority within the successive stages of human resources reform. Otherwise, there is a major risk that personnel, both quantitatively and qualitatively, will fail to meet the requirements necessary to ensure the army's operational capabilities.

This approach has historical foundations. The Geto-Dacian armies of the pre-Roman period were distinguished by high military capabilities, by their ability to increase troop numbers through the mobilization of social categories beyond core soldiers, by possessing a well-structured system of fortifications, and by benefiting from favorable terrain that conferred reduced vulnerability. During the Roman period, political and military dimensions were closely interdependent, with centralization achieved through the formation of a unified military and organizational body, materialized through the reform initiated by Emperor Marcus Aurelius (Grec, 2010:16). Provincial defense was ensured by military forces, including legions and auxiliary troops, into which local populations were incorporated starting from the 3rd century. At the same time, defense relied on a complex defensive system consisting of fortifications erected along the frontiers and inland, according to the Roman model, adapted primarily to local geographical configurations.

In the post-Roman period and throughout the following millennium, until the formation of medieval Romanian state entities, Romanian military art, according to the observations of C. Negrea, developed as a continuation of the military traditions of the ancient populations inhabiting the territory of Dacia, particularly the Dacians and Romans, with minor influences from peoples with whom the locals came into contact-Byzantines, Slavs, and Mongol-Tatars (*Negrea, 2013*). The impact of these external influences was limited due to the absence of a consolidated state structure, although certain borrowings were inevitable. In the context of the formation and consolidation of medieval Romanian states, military potential was intensified through the

development of a solid defensive system, expressed by the construction of border and interior fortresses administered by governors and by the organization of an army structured into three components: the small army, the great army, and mercenaries (*Manolache, 2015: 163-172)*. The small army had a permanent character, fulfilling administrative and border-guarding functions in peacetime, while the great army was generally assembled only in wartime (*Manolache, Trofimov, 2013:14*).

In the modern history of the Republic of Moldova, reservists actively participated in military actions to defend the territorial integrity and independence of the state. Subsequently, as part of the Peacekeeping Forces in the Security Zone, they contributed to the establishment of peace along the banks of the Nistru River, in accordance with the provisions of the Agreement on the Principles of the Peaceful Settlement of the Armed Conflict in the Transnistrian Region, signed on July 21, 1992 (*Соглашение о принципах*…). Beginning in 1994, reservists were replaced by conscripts, and since then, the Republic of Moldova has not resorted to calling up reservists for the execution of operational missions. Nevertheless, the Ministry of Defense continues to possess experience in calling reservists for training and participation in military assemblies.

The issue of the military reserve remains highly topical and of interest for all modern armies. A trend is emerging whereby a "new generation of reservists" is expected to significantly replace both professional non-commissioned officers and active-duty personnel. This new generation benefits from natural support determined by social and individual dynamics; however, its foundations have already been laid through conceptual changes regarding armed forces, military service, mobilization, reservist training, regeneration of military structures, and, not least, through the development of new concepts concerning the use of the reserve and its missions (*Stoica,2015: 34-40*).

Research on reserve military service in the Republic of Moldova remains insufficiently explored, despite its major relevance in the current national and regional security context. From this perspective, it should be emphasized that issues related to improving the mobilization system, including the military reserve, are addressed in strategic and national policy documents. The National Defense Strategy (Hotărârea Parlamentului *nr. 319 din 26.12.2024.*), for example, provides for the creation and functioning of an efficient mechanism for mobilization and accounting of defense resources as a central objective of state defense policy. Such an optimized and functional mechanism must ensure adequate preparation of the national economy and the Armed Forces to respond effectively to crisis situations and to ensure state security in the medium and long term.

Particular attention is given to the development and maintenance of mobilization capacity through a continuous process of training the population, public institutions, and reserve military personnel, as well as through the preparation of the territory for defensive purposes. The necessary conditions are also ensured for the integration of planned human resources, from both qualitative and quantitative perspectives. In this context, strategic-, operational-, and tactical-level exercises are planned and conducted, aimed at assessing national decision-making capacity, clarifying institutional roles

and responsibilities, strengthening inter-institutional cooperation, testing reaction procedures of forces designated for national defense, and verifying the level of preparedness of reservists and the capacity for force generation and mobilization.

Furthermore, the opportunity to establish reserve military service will be analyzed, including through the clear definition of the legal framework and the status of the voluntary reservist. In parallel, measures will be adopted to strengthen the operational capacity of the Armed Forces reserve, state reserves, and mobilization reserves. At the same time, attention will be given to revitalizing territorial defense mechanisms and strengthening the civil protection system. In this context, the Military Strategy (*Hotărârea Guvernului nr. 653 din 08.10.2025.*) is also noteworthy, as it provides for the achievement of the general objective of strengthening the capacities necessary to fulfill defense missions, as well as for the sustainable development of the mobilization system. Emphasis is placed on creating and maintaining a functional framework that enables the Armed Forces to adapt effectively to the dynamic requirements of the security environment. Maintaining and developing the mobilization system of the Armed Forces constitutes a strategic priority throughout the implementation of the Strategy, with particular emphasis on digitalizing processes, introducing rapid mobilization mechanisms and technologies, and strengthening logistical support infrastructure. The Armed Forces reserve will retain its role as a central element in the process of modernizing and strengthening the defense capacity of the Republic of Moldova.

Based on these considerations, actions will be undertaken aimed at reorganizing reserve military service and effectively integrating reservists in order to optimally capitalize on their experience and professional competencies in fulfilling the missions and tasks specific to the Armed Forces. The objective is to establish a well-trained, flexible reserve capable of prompt mobilization when necessary. The continuous development of reservists' competencies will be ensured through systematic training programs and preparation exercises conducted in accordance with the existing legal framework and correlated with current operational requirements, in order to maintain high standards of professionalism and operational efficiency.

The legislative and regulatory framework adopted in the Republic of Moldova has established the foundations for mobilization preparedness and effective mobilization, regulating the mobilization management system, the duties and responsibilities of public administration authorities, public institutions, and economic agents in this field. The normative framework also provides for the principles of constitution and structure of the Armed Forces reserve, forms of reservist training, reserve management in emergency, siege, or wartime situations, as well as the rights and guarantees of citizens belonging to the military reserve.

A retrospective analysis of national legislation highlights the need to improve the system for managing mobilization resources and reservists, particularly during the declaration of a state of emergency. It is imperative to update the Law on the Regime of the State of Emergency, Siege, and War by clearly detailing the actions and competencies of state authorities in managing mobilization resources under a state of emergency (*Legea nr. 212 din 24.06.2004*). A state of emergency entails a set of

political, economic, social, and public order measures temporarily instituted in certain localities or across the entire national territory in situations of imminent or actual exceptional natural, technological, or biological-social events. These measures aim to prevent, mitigate, and eliminate their consequences or to respond to threats to national security or constitutional order, requiring the protection of the rule of law and the maintenance or restoration of legality.

Currently, the modality for force generation, including through the call-up of reservists, is regulated only in a summary manner. Reservists may be called to special assemblies to participate in the mitigation of natural disasters, accidents, and catastrophes, with their number, duration of assemblies, and special entitlements established by Government decision *(Legea nr. 1244 din 18.07.2002*). However, situations such as the COVID-19 pandemic are not provided for among the tasks that reservists may address within special assemblies. Furthermore, legislation does not provide for the call-up of reservists upon the declaration of a state of emergency in situations involving threats to national security or constitutional order, which necessitates supplementing the normative framework to ensure the protection of the rule of law and the restoration of legality.

A similar situation was recorded in Romanian legislation and was remedied through the adoption of Law no. 164/2019 amending and supplementing Government Emergency Ordinance no. 1/1999 on the regime of the state of siege and the state of emergency. The new normative act introduces substantial amendments, clarifying institutional competencies during a state of emergency. Thus, it provides that institutions with responsibilities in the fields of defense, public order, and national security may call up reservists for training and for the fulfillment of specific missions or may summon able-bodied individuals to perform services in the public interest.

At the same time, the legislation provides, during a state of emergency, for the intensification of production activities and the functioning of economic operators that contribute to ensuring the resources necessary in the field of defense and population protection. These provisions aim to guarantee the continuity of essential activities and to enable the efficient mobilization of human and material resources, thereby strengthening the state's capacity to respond rapidly and effectively to crisis or emergency situations.

By the nature of their field of activity, certain institutions and economic operators have responsibilities related to the production of goods for military purposes, the repair of specific categories of military equipment, and the provision of services necessary for the forces designated for defense, in accordance with the National Economy Mobilization Plan for Defense, the existing legal framework, and the System of Priorities and Allocation of Resources for Defense. The legislation also provides for the possibility of requisitioning goods in accordance with the legal framework, as well as for the adoption of concrete measures for organizing and prioritizing transport, communications, products, resources, and infrastructure in support of the forces designated for defense.

The new normative act stipulates that all "heads of public authorities and administrators of economic operators providing public utility services in the fields of energy,

healthcare, agriculture and food supply, water supply, communications, and transport are obliged to ensure the continuity of essential services for the population and for the forces designated for defense." In parallel, depending on the operational situation in the administrative-territorial units where a state of siege or a state of emergency has been declared, the Supreme Council of National Defense may order that military units of the forces designated for defense be raised to higher levels of combat readiness, in accordance with established plans, including through their completion with human and material resources, in line with the organizational structure applicable in wartime.

The formation, training, and management of the Armed Forces reserve represent a topic of major contemporary relevance in the field of national security. Upon discharge from military service or upon full completion of training at the military department, citizens enter the category of reservists and are registered in the military records at the military centers corresponding to their place of residence, subsequently being assigned to reinforce the Armed Forces in mobilization situations. Within the process of registering citizens as reservists, the decision regarding their inclusion in one of the reserve structures is taken based on their level of military training and age index. It is important to emphasize that citizens' responsibilities for the defense of the homeland continue even after the completion of military service (*A fost modificata ordonanța*).

With regard to the structure of the Armed Forces reserve, it is divided into two components: the active reserve, consisting of reservists assigned to military positions in large units, units, and institutions of the Armed Forces in accordance with the manning plan; and the passive reserve (available resources), composed of reservists who do not hold positions and who may, if necessary, reinforce the active reserve.

In the legislation of other states, reserve military service constitutes a distinct form of fulfilling military service, which may be performed by voluntary reservists or by reservists from the general reserve. In the context of national legislation, it is necessary to develop a distinct chapter dedicated to reserve military service, since at present it is limited to the formula of "military service as concentrated or mobilized reservists," functioning effectively only after the receipt of a call-up order (*Legea nr. 446 din 30.11.2006*). International experience in organizing reserve military service provides for a complex set of activities and responsibilities of reservists, including during peacetime, particularly for voluntary reservists. Moreover, legislative clarification of the notion of "concentration" is required, as it is currently limited to the training process, explicitly prohibiting other forms of activity (*Legea nr. 1245 din 18.07. 2002*). Thus, for voluntary reservists, "concentration" should be understood as their call-up both for training and for the fulfillment of missions, while for reservists from the general reserve, concentration means training and the reinforcement of military units during a state of siege.

At the same time, legislation must provide for and describe the situations in which voluntary reservists may be concentrated or mobilized, including the possibility of performing missions in peacetime and, as appropriate, during a state of emergency (*Legea nr. 1244 din 18.07. 2002*). This regulation is essential for the optimal use of

human resources in the reserve and for maintaining a flexible, well-trained reserve capable of responding promptly to the state's security requirements.

The Military Reserve -Experience of Other States

The manner in which citizens are placed in the reserve is regulated by Law No. 1244 of 18 July 2002 on the Reserve of the Armed Forces. A significant part of this normative act is dedicated to aspects related to the training of reservists, particularly through their call-up for military service within training camps. The law explicitly provides that the training of reservists is conducted in accordance with the annual reserve training plan, developed by the General Staff of the Armed Forces and approved by the Government.

A vulnerable element of this process consists in limiting the commander's right to organize training sessions with reservists serving under contract. Although the idea of establishing a contract-based active reserve proved to be an innovative solution, its implementation encountered difficulties, as the commander lacked the authority to work directly with this category of personnel to ensure training and combat readiness at unit level. In our view, legislation should be amended so that individuals under contract in the active reserve are called up for training sessions in camps according to the plan approved for each unit by the Ministry of Defense, provided that the duration of such call-ups does not exceed two days per month and one concentration of up to 14 days per year. The experience of states such as the United States of America (National Guard), Lithuania, Estonia, and Latvia demonstrates the effectiveness of this model.

In *Romania,* any person aged between 18 and 55 who meets the selection criteria may conclude an individual contract with the Ministry of Defense for an initial period of at least four years, subsequently extendable in three-year increments, committing to be part of the armed forces in case of necessity. Unlike other forms of recruitment, becoming a voluntary reservist does not require prior completion of military service. The year 2017 marked the first official recruitment of voluntary reservists (*Lansarea unei noi campanii*) .

A major advantage of voluntary reservist status is that, during periods when they do not participate in training or missions, reservists receive a taxable monthly remuneration equivalent to 10% of the salary of the position to which they are assigned. In peacetime, they are required to participate in training for 15 days per year, and as they accumulate seniority, they may be promoted in rank. Each year, the Ministry of Defense determines through competition the number of positions available for voluntary reservists. For example, in 2024, 4,936 positions were planned for voluntary reservists (officers, warrant officers, non-commissioned officers, corporals, and soldiers) in military units throughout the national territory. The recruitment and selection process is carried out in accordance with Law No. 270/2015 on the Status of Voluntary Reservists and Order of the Minister of Defense No. M.25/2017 approving the methodological norms for the application of Law No. 270/2015, as subsequently amended and supplemented.

Starting in 2024, a series of measures entered into force aimed at increasing the attractiveness of military service as a voluntary reservist. The most important include: increasing the remuneration granted to voluntary reservists during periods when they do not participate in training or missions from 10% to 30% of the position salary, to which the rank salary is added; increasing the amount of the installation allowance by including, in addition to the position salary, the seniority increments and command pay; eliminating the obligation to reimburse recruitment and selection expenses in cases where the contract is not signed or not completed; removing restrictions on voluntary reservists' travel abroad; and enabling the direct assignment to positions, without selection tests, of reservists coming from active military personnel or professional soldiers/corporals within the first year after transfer to the reserve (*MApN, o nouă campanie de recrutare*).

Ukraine's experience in this field is of particular interest. Reservists of the Armed Forces of Ukraine are citizens who voluntarily enlist in the military reserve on the basis of a contract. At the same time, soldiers called up for mobilization who have participated in combat operations, as well as conscripts upon discharge from military service, are included in the active reserve, with the corresponding contract being concluded for them. In the current context of ongoing military operations in eastern Ukraine, concluding a contract for the active reserve is mandatory, although it is envisaged that, subsequently, voluntary reservist status will be based on voluntary consent.

After signing the contract, reservists are assigned to positions in the same military units in which they previously served. This measure allows for the retention of trained and experienced personnel, ensuring unit cohesion and the ability to achieve combat readiness within a short period of time. In Ukraine, only those persons who have voluntarily opted for reserve military service, have signed the relevant contract, and follow the planned training program are considered reservists. Other persons registered in military records are subject only to the general obligation of military service. It should be noted that for reservists, the time allowed to report to the military unit from the moment of notification is 24 hours, whereas for other categories of persons it ranges from 2 to 29 days (*Указ Президента Украины от 29 октября 2012 года*).

The measures undertaken enabled Ukraine to face the Russian Federation's invasion of 24 February with a mobilization system capable of defending the state. The system was activated on 3 March through the approval by the Verkhovna Rada of the decree of the President of Ukraine on declaring general mobilization (*Decretul Președintelui Ucrainei cu privire la declararea mobilizării generale*). Ukraine's mobilization reserve is estimated at approximately 900,000 persons, of whom nearly 450,000 have participated in missions in the combat operations zone since 2014 in the Donbass region (*Режим боевой готовности*).

The Armed Forces of Ukraine entered the armed confrontation well motivated, prepared, and trained, in their peacetime structure, without formal mobilization. In the initial phases of the conflict, they organized route blockages, bridge destruction, and ambushes, using innovative combat tactics such as anti-tank missiles, drones, and man-portable air-defense systems.

The primary purpose of these actions was to gain the time necessary for mobilization, the preparation of armed defense, and the implementation of territorial defense, including in urban areas. Although Ukraine uses a mixed system of force generation, conscripts are not involved in combat actions, and within the context of general mobilization, conscription for compulsory military service is not carried out. All vacant positions within the Armed Forces and other military formations are filled exclusively by mobilized reservists.

In this context, Ukrainian authorities planned mobilization in four successive stages. First, all men aged between 18 and 60 were required to report to military centers and be registered in military records. However, mobilization was not applied to all, but only to the number of persons required for the Armed Forces, carried out successively and in stages (Военный призыв на срочную военную службу). *The first stage* targeted former military personnel under the age of 40 with combat experience who had previously served under contract or participated in earlier mobilization stages. *The second stage* was intended for military personnel who had completed military service prior to 2014, either through compulsory service or under contract. *The third stage* targeted the mobilization reserve and included citizens registered in military records who had graduated from military departments at universities and were qualified as reserve officers. The fourth stage constituted the public reserve, including all citizens without age or physical restrictions that would prevent recruitment for military service.

Reservists with prior military experience were sent directly to military units without additional combat training. By contrast, citizens without military experience were initially mobilized for training programs and special exercises at Armed Forces centers, lasting between 7 and 20 days from the moment of recruitment, depending on the subsequent specialization of each individual (Mobilization in Ukraine). In addition, Ukrainian authorities strengthened the liability regime for persons evading military registration or mobilization, consolidating the legislative and practical framework for enforcing military obligations and the efficiency of the mobilization process (*Закон Президента Украины об некоторых изменениях законодательства*).

In *Estonia*, military service is compulsory, and all soldiers who complete active service are automatically included in the Defense Forces reserve until the age of 60 (National Defence Act, 2015). Throughout the period spent in the reserve, they participate in planned military concentrations, for which the reservist is notified at least 120 days in advance. These concentrations aim primarily at maintaining and improving military skills and ensuring the necessary level of readiness for mobilization. Additionally, supplementary concentrations are periodically organized to verify preparedness levels and assess reservists' mobilization capacity.

For example, during the "OKAS 2019" military exercises, over 2,200 reservists were called up. The reporting deadline for these concentrations is short and strictly regulated. Since 2016, reservists have been called to special concentrations within 24 hours. Failure to comply with the reporting deadline may result in administrative sanctions, including fines of up to 1,200 euros. Notification of reservists is carried out electronically, via email or telephone, including for those located outside Estonia. During

military concentrations, reservists benefit from a corresponding social package: soldiers receive 37 euros per day, junior officers 40 euros, and senior officers 50 euros per day (*Для обязательного участия*). This approach highlights the importance of a well-organized and financially motivated active reserve system that allows for the constant maintenance of operational capability and readiness for national defense.

Equally noteworthy is the situation regarding reserve military service in *Georgia*. Reserve service is regulated by the Law on the Reserve of the Defense Forces and Reserve Military Service (*Закон Грузии о резерве Военных Сил*), adopted in response to the lessons learned from the 2008 Russo-Georgian War. During the conflict, the mobilization system functioned according to the Soviet model, which proved completely ineffective and discredited. Currently, individuals joining the active reserve conclude a contract, from which moment they are officially considered to be in military service.

Active reservists are required to undergo special training and participate in military concentrations not exceeding 45 days per calendar year, and upon call-up must report to the military unit within the established timeframe, in compliance with contractual obligations and legal provisions. The number of persons who may be included in the active reserve is established by the Government upon the proposal of the Ministry of Defense. The call-up of reservists is not managed by military centers, but by the subunit to which the reservist is assigned, using technical communication means. The forms and methods of call-up are regulated by order of the Minister of Defense.

In addition, active reservists receive a monthly salary equivalent to 20% of the salary corresponding to their military rank, which is paid in full during military concentrations, resulting in an average annual income of approximately USD 1,500 per active reservist (*Грузия получила резерв)*.

In *Israel,* reserve military service enjoys high appreciation and respect among citizens. According to Israeli military doctrine, reservists constitute the main combat force of the Israel Defense Forces. The state cannot afford to maintain a large permanent army capable of sustaining a high level of combat readiness; instead, it maintains a relatively small but well-equipped and well-trained army capable of stopping aggression until reservists arrive. After reservist mobilization, the army typically conducts counteroffensive operations. All major conflicts involving Israel have been successfully resolved due to the essential contribution of reservists, highlighting their strategic importance in ensuring national security.

Under Israeli legislation, reservist soldiers may be called to participate in combat actions for a period not exceeding 25 days over three years. In peacetime, they may be called to military concentrations for a total of 54 days over the same three-year period. Soldiers in command positions may be mobilized for up to 70 days, and officers for up to 84 days. Regarding age limits, soldiers remain in the reserve until the age of 40, officers until 42, and reservists with specialties such as doctors, technical personnel, or heavy vehicle drivers until 49.

As a rule, all male Israeli citizens, in addition to three years of compulsory military service, spend an additional 2-3 years in reserve service through participation in mil-

itary concentrations. The social system associated with reserve service guarantees job retention and full salary payment during call-ups. Even in cases where a reservist does not have a job, they receive a monthly income exceeding USD 2,500. In addition, reservists benefit from facilities for the repayment of bank loans or other financial obligations (*Резервисты -главная мощь израильских вооруженных сил*).

This model ensures Israel a permanently trained reserve capable of responding rapidly to security risks. A relevant example is the response to the attack launched by Hamas on 7 October 2023, which resulted in approximately 1,400 casualties, most of them civilians. During Operation "Sword of Iron" in the Gaza Strip, the Israeli army mobilized a record number of 360,000 reservists (*Ce se va întîmpla cu Fîșia Gaza*).

With regard to *Switzerland*, the Armed Forces are manned through a mixed contractual-voluntary and compulsory system, in accordance with the militia principle. Historically, Switzerland is a nation under arms, and all Swiss men are obliged to perform military service. The initial training period lasts three months, sufficient to develop discipline and responsibility. Upon completion of training, young men receive a weapon and military uniform, which they keep at home. Periodically, men are recalled for training to maintain their military knowledge and skills.

In *Switzerland*, the organization of reserve military service involves a structured and phased recall program. Up to the age of 32, a Swiss man is recalled seven times, each participation lasting three weeks. Over the next ten years, he is recalled three additional times for two weeks, and a decade later, once more for an additional two weeks. Upon reaching the age of 51, the citizen is officially released from military service and must return the weapon and uniform previously issued (*Elveția este cel mai militarizat stat din lume*).

Switzerland's mobilization potential includes approximately 1.5 million persons aged between 16 and 49. The permanent armed forces include approximately 20,000 soldiers; however, in mobilization situations, the army can be rapidly expanded to up to 220,000 personnel (*Вооруженные силы Швейцарии*). Swiss experience highlights the efficiency of the reservist notification system: during the COVID-19 pandemic, 8,000 soldiers were mobilized within 24 hours, having been notified via SMS messages (Самая масштабная мобилизация в Швейцарии)

This practice highlights the necessity of modernizing and adapting reservist registration and call-up systems to contemporary conditions, particularly through the integration of information technologies. Currently, in the Republic of Moldova, the call-up of reservists for military concentrations or mobilization is carried out through military centers using paper-based call-up orders, which limits the promptness and efficiency of the process. Modernization of this system could enable rapid and effective response, thereby increasing the capacity to address national security risks (*Legea nr.1245 din 18.07.2002).*

The Role and Place of the Military Reserve in the Organization of Territorial Defense

Military reserves play an essential role in strengthening the capacities of local and central authorities in the field of territorial defense. In particular, territorial defense forces, reinforced with reservists, represent a strategic instrument for increasing flexibility and efficiency in the use of armed resources. It is important to emphasize that these forces do not substitute the National Army, but are designed to take over non-specific military tasks during states of emergency, siege, or war, as well as to support the conduct of combat actions.

International experience demonstrates various models for organizing territorial defense forces. In the Baltic states, for example, these forces represent voluntary, militarized components integrated into the national security system, with clearly defined responsibilities for supporting local authorities and armed structures.

In *Estonia,* the Defence League represents such a voluntary formation, designed to complement the actions of the Armed Forces when required and to support territorial authorities in various crisis scenarios. The Defence League has representatives throughout the national territory and comprises approximately 10,000 members. The organization is structured into 15 districts, covering virtually every county and the capital Tallinn. Subordinate to the Defence League are auxiliary organizations providing specific logistical and medical support functions, such as “Women in Home Defense,” youth organizations “Eagles,” the Scout Movement, and “Daughters of the Fatherland.” In addition to logistical and medical support, these auxiliary structures are responsible for the continuous implementation of patriotic education among youth, thus contributing to the development of an integrated civic-military culture (*Вооруженные силы Эстонии*)..

Through this organization, the Estonian model demonstrates how military reserves and voluntary territorial forces can constitute a key element in national defense architecture, freeing the army for specific missions while ensuring the resilience and responsiveness of territorial authorities in crisis situations (*Вооруженные силы Эстонии*).

Territorial defense in Latvia is ensured through the voluntary militarized organization “Zemessardze -Territorial Guard,” an integrated component of the Armed Forces. Its territorial structure comprises 18 battalions and includes both professional military personnel (592 persons) and volunteers (10,510 persons), who perform their duties outside their primary working hours. The main responsibilities of this organization include participation in disaster response and firefighting, management of emergency situations, organization of rescue operations, maintenance of public order, and support for the Armed Forces’ actions in territorial defense. This structure highlights the dual role of the voluntary reserve-both in internal security and in strengthening the capacity to respond to external threats (*Латвийская добровольная вооружённая организация*).

In *Lithuania*, responsibility for territorial defense lies with volunteer forces, structurally organized into six districts or battalions, under unified command at the Land Forces headquarters level. Fundamental organizational principles include nationwide territorial coverage, unit manning based on territorial criteria, detailed knowledge of the local environment, protection of the volunteer's home and family, and the strengthening of cooperation and camaraderie among unit members (*Территориальная оборона Литвы*). Lithuanian volunteers are aged between 18 and 55 and sign four-year contracts. Their participation involves annual training sessions of 20-50 days and the possibility of being called for up to seven days to military concentrations without prior notice. Battalion commanders are responsible for defending the territory of their assigned district and maintain permanent links with local authorities, following a predefined action algorithm for various situations (*Hotărârea Guvernului nr. 1418 din 14.12.2006*).

The experiences of *Latvia and Lithuania* highlight the advantages of a voluntary, militarized territorial defense model that combines the professional expertise of active personnel with the availability of voluntary reservists. This model enables rapid and effective response to local and regional threats while ensuring close interaction between central and local authorities, as well as between communities and military structures.

In the *Republic of Moldova*, the foundational framework of territorial defense is regulated by the Regulation on Territorial Defense of the Republic of Moldova, which establishes the principles for organizing, manning, training, and employing territorial defense formations, as well as the responsibilities of central and local public administration authorities in the field of territorial security. Territorial defense represents a set of operational and logistical measures carried out during states of emergency, siege, or war, aimed at planning, coordinating, and implementing actions necessary for the protection of the territory and the population.

The main tasks of territorial defense formations include: participation in mitigating the consequences of natural, technological, or ecological emergencies; supporting territorial structures of the Ministry of Internal Affairs in maintaining constitutional order and public security during states of siege or war; protecting objects of national and local importance, including strategic infrastructure and critical facilities; and ensuring the needs of Armed Forces components involved in combat actions through logistical, personnel, and technical support.

The deployment and readiness of territorial defense formations are carried out in accordance with plans developed in peacetime by level II local public administration authorities, the Autonomous Territorial Unit of Gagauzia (Gagauz-Yeri), and the municipalities of Chișinău and Bălți. The standard timeframe for the deployment and readiness of these formations to fulfill missions is up to 24 hours, highlighting the rapid mobilization and operational flexibility of the territorial defense system. Thus, the territorial defense model of the Republic of Moldova fits within the modern concept of integrated defense, which combines the military capabilities of the Armed Forces with local resources and civilian structures, contributing to increased national resilience and supporting military and security operations across all crisis scenarios.

It is also noteworthy that territorial defense formations, in accordance with their legal competences and normative framework, have been deployed to support actions for managing the COVID-19 pandemic, as well as to provide assistance in managing refugee flows generated by the conflict in Ukraine, and in other operations relevant to national security interests. These experiences highlight the topicality and relevance of territorial defense formations within national security policy and underscore the need for the Ministry of Defense, the Ministry of Internal Affairs, and level II local public authorities to conduct a systematic review of the implementation of the Regulation on Territorial Defense, including procedures for organizing and training territorial defense formations, and to develop a package of proposals for their modernization and improvement.

In the same idea, the efforts of modern states are directed toward the creation and maintenance of capable human reserves, through reservist training and the creation of attractive conditions for their participation in actions during states of emergency, siege, or war. From this perspective, a revision of the national system of social protection for reservists is recommended, through the establishment of compensatory payments, guarantees for the preservation of the primary workplace, and the implementation of other mechanisms designed to enhance attractiveness and participation.

Equally relevant is moral support and the promotion of the reservists' image in society, a practice encountered in several states. For example, Romania has established Military Reservists' Day on 31 May, Ukraine marks Ukraine Reservists' Day on 18 May, and in Israel the date is established annually according to the Jewish calendar. These initiatives reflect an integrated approach to security culture and patriotism that goes beyond the premilitary youth segment and addresses the entire spectrum of citizens, including reservists and potential reservists, contributing to social cohesion and the preparation of an operational and responsible reserve for national defense purposes.

Conclusions

Sound planning and organization of reserve military service at the theoretical, legislative, methodological, and practical levels represent today an essential precondition for the transition toward a predominantly contract-based military system. The recent experiences of the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine have tested the resilience of military and reserve structures in multiple states, involving military personnel in non-combat missions such as ensuring population safety, managing refugee flows, and providing medical support. This involvement has highlighted the strategic role of reservists not only in wartime but also in exceptional civilian situations, thus conferring additional relevance to the development and maintenance of a well-trained reserve (*Ioniță, 2023: 5-20*).

Analysis of international experience shows that states such as the United States, Israel, Switzerland, Estonia, Latvia, Lithuania, and Georgia have developed effective

reserve military service models based on voluntary contracts or planned obligations, with periodic training and adequate rewards. In all these states, reservists represent a rapidly mobilizable strategic resource capable of ensuring the continuity of essential military and civilian functions during crises.

For the Republic of Moldova, these lessons provide multiple directions for adaptation and development of reserve military service, including the adoption of a special law on the status of voluntary reservists, the creation of a digitalized mobilization system, the implementation of systematic training programs, the strengthening of territorial defense through reservist integration, and the development of a comprehensive social and professional incentive framework.

Thus, reserve military service constitutes a strategic element of national security, indispensable for the rapid regeneration of military force, maintaining response capacity to threats, and supporting the population in exceptional situations. For the Republic of Moldova, implementing a modern, flexible, and motivating reserve military service system, correlated with a mixed force generation model, represents the optimal solution for ensuring the functionality and effectiveness of the armed forces in the context of current regional and global challenges.

References

[1] A fost modificata ordonanța privind starea de asediu si de urgenta cine poate fi concentrat pentru instruire [The ordinance regarding the state of siege and emergency, and who can be called up for training, has been amended]. https://www.ziuaconstanta.ro/informatii/legi-utile/nu-i-tocmeala-a-fost-modificata-ordonanta-privind-starea-de-asediu-si-de-urgenta-cine-poate-fi-concentrat-pentru-instruire-702114.html

[2] Ce se va întîmpla cu Fîșia Gaza…/What Will Happen to the Gaza Strip?]. https://protv.md/international/ce-se-va-intampla-cu-fasia-gaza-daca-israel-distruge-hamas-ce-scenarii-sunt-pregatite-la-tel-aviv-pentru-palestinieni---2670262.html

[3] Cebotari, S. (2022). Rolul Armatei Naţionale în gestionarea crizei COVID-19. Materialele Conferinţei Ştiinţifice cu participare internaţională (24 februarie 2022), Academia Militară ,,Alexandru cel Bun" a Forțelor Armate. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/48-56_18.pdf

[4] Decretul Președintelui Ucrainei cu privire la declararea mobilizării generale [The Decree of the President of Ukraine regarding the declaration of general mobilization]. https://nv.ua/ukraine/events/vseobshchaya-mobilizaciya-2022-kogo-i-kogda-prizovut-vse-chto-izvestno-voyna-v-ukraine-50222021.html

[5] Elveția este cel mai militarizat stat din lume [Switzerland is the most militarized country in the world]. http://www.cunoastelumea.ro/pare-greu-decrezut-dar-elvetia-este-cel-mai-militarizat-stat-din-lume-detalii/

[6] Estonia National Defense Act, passed 11.02.2015. https://www.riigiteataja.ee/en/eli/517112015001/consolide

[7] Grec, M. (2010). *Din istoria militară a Daciei Porolissensis: trupele auxiliare* [From the military history of Dacia Porolissensis: the auxiliary troops]. Arad, Vasile Goldiș University Press, 16.

[8] Hotărârea Guvernului nr. 1418 din 14.12.2006 pentru aprobarea Regulamentului privind apărarea teritorială a Republicii Moldova [Government Decision No. 1418 of 14.12.2006 for the approval of the Regulation on the Territorial Defense of the Republic of Moldova]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10979&lang=ro

[9] Hotărârea Parlamentului nr. 319 din 26.12.2024. pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 [Parliamentary Decision for the approval of the National Defense Strategy of the Republic of Moldova for 2024–2034]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146655&lang=ro

[10] Hotărârea Guvernului nr. 653 din 08.10.2025. cu privire la aprobarea Strategiei militare a republicii Moldova pentru anii 2025-2035 [Government Decision regarding the approval of the Military Strategy of the Republic of Moldova for 2025–2035]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=151103&lang=ro

[11] Hotărârea Guvernului nr. 961 din 03.10.2018 cu privire la aprobarea Strategiei militare și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru anii 208-2022 [Government Decision No. 961 of 03.10.2018 regarding the approval of the Military Strategy and the Action Plan for its implementation for 2018–2022]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109141&lang=ro

[12] Ioniță, Crăișor-Constantin. (2023*). Convențional și hibrid în primul an al războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei - Concluzii și lecții desprinse din război: studiu de specialitate* [Conventional and Hybrid in the First Year of the Russian Federation's War Against Ukraine-Conclusions and Lessons Learned from the War: A Specialized Study]. Bucureşti, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", 5-20. ISBN 978-606-660-468-0.

[13] Lansarea unei noi campanii de recrutare a rezerviștilor voluntari pentru anul 2024 [Launch of a New Recruitment Campaign for Volunteer Reservists for the Year 2024]. https://www.defense.ro/lansarea-unei-noi-campanii-de-recrutare-a-rezervistilor-voluntari-pentru-anul-2024

[14] Legea nr.1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei [Law No. 1245 of 18.07.2002 regarding the Preparation of Citizens for the Defense of the Fatherland]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121249&lang=ro

[15] Legea nr. 446 din 30.11.2006 ro privind pregătirea populației pentru apărare [Law No. 446 of 30.11.2006 of the Republic of Moldova regarding the Preparation of the Population for Defense]. https://lege5.ro/Gratuit/geydamjwgm/legea-nr-446-2006-privind-pregatirea-populatiei-pentru-aparare

[16] Legea nr. 1244 din 18.07.2002 cu privire la rezerva Forțelor Armate [Law No. 1244 of 18.07.2002 regarding the Reserve of the Armed Forces]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28869&lang=ro

[17] Legea nr. 212 din 24.06.2004 privind regimul stării de urgenţă de asediu şi război [Law No. 212 of 24.06.2004 regarding the Regime of the State of Emergency, Siege, and War]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27024&lang=ro

[18] Manolache, C. (2015). Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului, 163-172 [The Military Organization of the Republic of Moldova: Military Structure and State Security, 163-172], Chișinău, F.E.-P. „Tipografia. Centrală".

[19] Manolache, C., Trofimov Vl. (2013). Establishment and evolution of the nationall security of the Republic of Moldova. *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*. nr.1., 14 [Establishment and Evolution of the National Security of the Republic of Moldova. Military Journal. Security and Defense Studies, No. 1, 14]. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Establishment%20and%20evolution%20of%20the%20National%20security.pdf

[20] MApN, o nouă campanile de recrutare a rezerviștilor voluntari [Ministry of Defense (MoD), a New Recruitment Campaign for Volunteer Reservists]. https://www.rfi.fr/ro/rom%C3%A2nia/20240520-mapn-o-nou%C4%83-campanie-de-recrutare-a-rezervi%C5%9Ftilor-voluntari

[21] Mobilization in Ukraine: who is subject to it and citizens' obligations (n.d.). Ministry of Defence of Ukraine. https://mod.gov.ua/en/news/mobilization-in-ukraine-who-is-subject-to-it-and-citizens-obligations

[22] National Defence Act, RT I, 12.03.2015, 1(Estonia). https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502042019010/consolide

[23] Negrea, C. *Arta militară românească (I). Evul mediu timpuriu* [Romanian Military Art (I): The Early Middle Ages]. http://www.cristiannegrea.ro/istoria-necunoscuta/istoria-uitata/2013/02/arta-militara-romaneasca-in-evul-mediu-timpuriu/

[24] Stoica,V. (2015). Rezerva de forțe și mecanismul completării pierderilor în acțiunile militare. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I*". Vol. 2, Nr. 3, 34-40 [The Force Reserve and the Mechanism for Replenishing Losses in Military Operations. Bulletin of the National Defense University 'Carol I', Vol. 2, No. 3, 34-40]. https://revista.unap.ro/index.php/revista/article/view/196?utm_source=chatgpt.com

[25] Военный призыв на срочную военную службу проводится не будет [The military draft for compulsory service will not take place]. https://ua.interfax.com.ua/news/general/822114.html

[26] Вооруженные силы Эстонии [The Armed Forces of Estonia]. http://warfor.me/vooruzhennyie-silyi-estonii/

[27] Вооруженные силы Швейцарии [The Armed Forces of Switzerland. http://warfor.me/vooruzhennyie-silyi-shveytsarii/

[28] Для обязательного участия в учениях и сборах военнослужащие запаса Сил обороны Эстонии получили от государства долгожданный подарок [For mandatory participation in exercises and training, reservists of the Estonian Defense Forces received a long-awaited gift from the state]. https://ee.sputniknews.ru/politics/20170928/7314826/kompensatsija-rezervistam-estonija-uvelichena-evro-chas.html

[29] Грузия получила резерв – платный и не очень [Georgia received a reserve – paid and not so much]. https://www.ekhokavkaza.com/a/29087279.html

[30] Закон Грузии о резерве Военных Сил и военной резервной службе [Law of Georgia on the Reserve of the Armed Forces and Military Reserve Service]. https://matsne.gov.ge/ru/document/download/4102556/0/ru/pdf

[31] Закон Президента Украины об некоторых изменениях законодательства [Law of the President of Ukraine on Certain Amendments to the Legislation]. https://buh.ligazakon.net/ru/news/203086_podpisan-zakon-uzhestochayushchiy-otvetstvennost-za-narushenie-voinskogo-ucheta-i-ukloneniya-ot-mobilizatsii

[32] Латвийская добровольная вооружённая организация [*The* Latvian Voluntary Armed Organization]. https://ru.wikipedia.org/wiki/Земессардзе

[33] Резервисты – главная мощь израильски хвооруженныхсил [Reservists – the main strength of the Israeli Armed Forces]. http://nvo.ng.ru/forces/2017-02-10/1_936_rezerv.html

[34] Режим боевой готовности: кого ждёт украинская армия и кого призовут [Combat Readiness Mode: Who the Ukrainian Army Awaits and Who Will Be Drafted]. https://hromadske.ua/ru/posts/rezhim-boevoj-gotovnosti-kogo-zhdet-ukrainskaya-armiya-i-kogo-prizovut-pervymi

[35] Самая масштабная мобилизация в Швейцарии со времен Второй мировой войны [The largest mobilization in Switzerland since World War II]. https://www.swissinfo.ch/rus/covid-19_вооруженные-силы-швейцарии-брошены-на-борьбу-с-коронавирусом/45623812

[36] Соглашение о принципах мирного урегулирования вооруженного конфликта в Приднестровском регионе Республики Молдова [Agreement on the Principles of the Peaceful Settlement of the Armed Conflict in the Transnistrian Region of the Republic of Moldova]. https://gov.md/sites/default/files/users-media/media-23/BPR/1992-07-21-ru-moscow-agr_on_principles_of_peaceful_settlem_0.pdf

[37] Территориальная оборона Литвы: как это работает [The Territorial Defense of Lithuania: How It Works]. https://sprotyv.info/obshchestvo/territorialnaja-oborona-litvy-kak-jeto-rabotaet

[38] Указ Президента Украиныот 29 октября 2012 года № 618/2012 О Положении о прохождении гражданами Украины службы в военном резерве Вооруженных Сил Украины [The Decree of the President of Ukraine of October 29, 2012, No. 618/2012 on the Regulation Concerning the Service of Ukrainian Citizens in the Military Reserve of the Armed Forces of Ukraine]. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31281511#sub_id=1200

Summary

The article examines the strategic role of military reservists in supplementing the Armed Forces of the Republic of Moldova, emphasizing their importance within the broader framework of national security and defense preparedness. It argues that the effective management and integration of reservists constitute a fundamental component of military security, particularly in the context of evolving regional and global threats. The study situates the Moldovan case within both historical and comparative perspectives, highlighting structural deficiencies and proposing directions for reform.

The authors begin by outlining the complexity of the personnel system of the Armed Forces, which combines compulsory service, contract-based service, and reserve military service. In this framework, reservists represent a critical force multiplier, ensuring operational continuity and rapid response capabilities during crises, including states of emergency, siege, or war. The availability of trained reserve personnel allows for the efficient scaling of military capacity without imposing excessive financial burdens during peacetime.

The article underscores that the current security environment-characterized by instability, armed conflicts, and hybrid threats-necessitates the modernization of Moldova's mobilization system. Despite its constitutional neutrality, Moldova faces indirect security pressures that require adaptable and resilient defense structures. In this regard, reservists contribute not only to numerical reinforcement but also to maintaining institutional knowledge, operational standards, and organizational flexibility.

A significant portion of the analysis is dedicated to the legislative and institutional framework governing the military reserve. While Moldova has established basic regulations for mobilization and reserve management, the authors identify several shortcomings, including insufficient legal clarity regarding the role of reservists during states of emergency and limited mechanisms for rapid mobilization. The reliance on outdated procedures, such as paper-based call-up systems, further constrains responsiveness. The study highlights the need for legal reform, digitalization, and clearer definitions of reservist categories, particularly voluntary reservists. Also, the article provides a comparative analysis of reserve systems in several countries, including Romania, Ukraine, Estonia, Israel, Switzerland, and Georgia. These examples illustrate diverse models ranging from voluntary contractual reserves to compulsory militia-based systems. Common features of successful systems include regular training, financial incentives, rapid mobilization mechanisms, and strong integration with active forces. Notably, the Ukrainian case demonstrates the effectiveness of a well-prepared reserve in responding to large-scale military aggression, while Israel exemplifies the strategic reliance on reservists as the backbone of national defense.

Furthermore, the study explores the role of reservists in territorial defense structures. In Moldova, territorial defense formations, supported by reservists, are tasked with crisis management, infrastructure protection, and support for military operations. Comparative examples from the Baltic states highlight the benefits of voluntary, com-

munity-based defense organizations that enhance both military readiness and societal resilience. In this context, the article argues that the development of a modern, flexible, and well-regulated reserve system is essential for strengthening Moldova's defense capabilities. Key recommendations include adopting a dedicated legal framework for voluntary reservists, enhancing training programs, implementing digital mobilization systems, and improving social incentives to increase attractiveness. Ultimately, reservists are portrayed as a strategic resource indispensable for ensuring national security, enabling rapid force regeneration, and supporting both military and civilian responses to crises.

Keywords*: Armed Forces, operative reserve, reservist, voluntary reservist, military service in reserve, military concentrations, special concentrations, mobilization, mobilization reserves.*

© 2026 The Authors. Published by Vojno delo (http://www.vojnodelo.mod.gov.rs). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

ПОПУНА ОРУЖАНИХ СНАГА РЕЗЕРВНИМ САСТАВОМ: ВОЈНО-БЕЗБЕДНОСНЕ ДИМЕНЗИЈЕ РЕПУБЛИКЕ МОЛДАВИЈЕ

Светлана Чеботари[1]
Викторија Бевзјук[2]

Достављен:	26.6.2026.	*Језик рада*:	Српски
Кориговано:	20.8.2026.	*Тип рада*:	Прегледни рад
Прихваћен:	4.9.2026.	*DOI број*:	10.5937/vojdelo2603069C

Апстракт**:** Обезбеђивање попуне Оружаних снага људским ресурсима представља једну од основних брига државе и има одлучујућу улогу у гарантовању националне безбедности. Ефикасност извршавања уставних одбрамбених мисија Оружаних снага у крајњој линији зависи од расположивости и оптималне употребе људских ресурса, односно од присуства одговарајуће квалификованог кадра распоређеног у адекватне структуре у одговарајућем тренутку. Овај захтев примењује се како у редовним условима, у миру, тако и у ванредним ситуацијама, као што су проглашење ванредног стања, опсадног стања или ратног стања, када покретање војне мобилизације постаје неопходно.

У контексту војне мобилизације резервисти се позивају ради оперативне попуне војних јединица, брзог и ефикасног укључивања у њихове организационе структуре, као и доприноса очувању и јачању оперативних способности потребних за извршавање специфичних задатака. Сходно томе, систем попуне Оружаних снага резервним саставом представља суштинску компоненту архитектуре војне безбедности државе, која непосредно утиче на ниво припремљености, способности реаговања и отпорности војне институције у суочавању са ризицима и претњама по националну безбедност.

Кључне речи: *оружане снаге, оперативна резерва, резервиста, добровољни резервиста, војна служба у резерви, војне обуке резервног састава, посебне обуке резервног састава, мобилизација, мобилизационе резерве*

1 Државни универзитет Молдавије, Факултет за међународне односе, политичке и административне студије, Катедра за међународне односе; Војна академија „Александру чел Бун" Оружаних снага, Кишињев, Република Молдавија, e-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-9073-104X

2 Државни универзитет Молдавије, Факултет за међународне односе, политичке и административне студије, Кишињев, Република Молдавија, e-mail: victoriabevziuc@gmail.com, https://orcid.org/0000-0001-9189-641X

Увод

Систем попуне Оружаних снага Републике Молдавије представља сложен и вишедимензионалан процес који, с једне стране, обухвата регрутовање, селекцију и обуку војног особља, а с друге стране одржавање одговарајућег обима резервног састава неопходног за гарантовање националне безбедности и одбране. Функционалност овог система одређена је коегзистенцијом и међусобним деловањем три основна облика организовања војне службе: војне службе у резерви, војне службе по уговору и обавезног служења војног рока за грађане. Усклађивањем ових облика војне службе држава обезбеђује постојање оружаних снага способних да достигну одговарајући ниво припремљености, флексибилности и способности реаговања потребан за суочавање са широким спектром безбедносних изазова, како на националном, тако и на међународном нивоу.

Савремено међународно и регионално безбедносно окружење карактерише ширење сложених ризика и претњи, укључујући и војне претње, које се испољавају кроз оружане сукобе, жаришта нестабилности и кризне ситуације са непосредним или посредним утицајем на регионалну безбедност. Овакви процеси значајно утичу на безбедност Републике Молдавије, која, упркос свом уставном статусу трајне неутралности, није изузета из динамике непрекидно променљивих претњи. У том контексту прилагођавање система попуне оружаних снага постаје суштински услов за очување одбрамбене способности државе (Hotărârea Guvernului nr. 961, 03.10.2018).

Сходно томе, Оружане снаге морају располагати потребним капацитетима за извршавање мисија утврђених нормативним и стратешким оквиром, и то у условима ограничених финансијских ресурса који су условљени економским могућностима државе. Проналажење функционалне равнотеже између оперативних захтева војске и њене финансијске одрживости представља сложен, али неопходан задатак, који мора одражавати и подржавати безбедносне интересе Републике Молдавије. У том смислу Министарство одбране има задатак да обезбеди доследну повезаност између мисија Оружаних снага и њихове структуре, између начина попуне људством из резервног састава, путем службе по уговору или обавезног служења војног рока, нивоа опремљености и свеобухватне подршке, као и успостављања и поштовања оперативних, обучних и оперативних стандарда, стандарда обуке и стандарда поступања.

Војни резервисти Оружаних снага Републике Молдавије

Обучени резервни састав представља један од кључних стубова очувања и унапређења борбене способности Оружаних снага Републике Молдавије. Он обезбеђује додатни ниво оперативних снага које се могу брзо мобилисати у кри-

зним ситуацијама или у условима настанка нових претњи, чиме доприноси флексибилности и отпорности војне институције. Резервисти, као саставни део војне службе у резерви, представљају стратешки елемент који држави омогућава да ефикасно и правовремено одговори на оперативне потребе, а да се притом не наруши економска и логистичка одрживост војске у мирнодопским условима (Cebotari, 2022: 48–56). Поред тога, укључивање резервиста у оперативне структуре Оружаних снага обезбеђује континуитет војне обуке, пренос стручних знања и искустава, као и одржавање стандарда поступања у складу са националним и међународним безбедносним захтевима. Стога улога резервиста превазилази пуко бројчано попуњавање војног особља, будући да они представљају одлучујући чинилац у обезбеђивању стратешких и оперативних способности војске и непосредно доприносе јачању безбедности државе и њене способности реаговања на сложене ризике и претње.

У складу с тим, коришћењем потенцијала резервиста, њиховог искуства и посвећености, као и спровођењем иницијатива усмерених на њихов континуирани развој, остварује се значајан допринос повећању организационе ефикасности и ефективности Оружаних снага. У конкретном смислу војска мора обезбедити привлачење ових лица, њихов останак у служби, развој њихових компетенција и вештина, мотивисање за постизање високог нивоа учинка, као и очување њихове привржености институцији. Из те перспективе анализа и унапређење механизама за унапређење војне службе у резерви остају подједнако значајни као и механизми који се односе на активну војну службу, те их треба посматрати као приоритет у узастопним фазама реформе људских ресурса. У супротном, постоји значајан ризик да људство, како у квантитативном, тако и у квалитативном погледу, неће испунити захтеве неопходне за обезбеђивање оперативних способности војске.

Овакав приступ има историјске основе. Гето-дачке војске из предримског периода одликовале су се високим војним способностима, могућношћу повећања бројног стања трупа мобилизацијом друштвених категорија изван језгра сталних бораца, постојањем добро организованог система утврђења, као и коришћењем погодности терена који им је обезбеђивао смањену рањивост. Током римског периода политичка и војна димензија биле су међусобно тесно повезане, док је централизација остварена формирањем јединственог војног и организационог тела, материјализованог кроз реформу коју је покренуо цар Марко Аурелије (Grec, 2010: 16). Одбрана провинција обезбеђивана је војним снагама, укључујући легије и помоћне трупе, у које је од III века укључивано и локално становништво. Истовремено, одбрана се ослањала на сложен дефанзивни систем који су чинила утврђења подигнута дуж граница и у унутрашњости, по римском моделу, прилагођеном првенствено локалним географским особеностима.

У постримском периоду и током наредног миленијума, све до формирања средњовековних румунских државних творевина, румунска војна вештина се, према запажањима Ц. Негрее, развијала као наставак војних традиција древних

популација које су насељавале територију Дакије, пре свега Дачана и Римљана, уз мање утицаје народа са којима је локално становништво долазило у додир – Византинаца, Словена и Монголо-Татара (Negrea, 2013). Утицај ових спољних чинилаца био је ограничен услед непостојања консолидоване државне структуре, иако су одређена преузимања била неизбежна. У контексту формирања и учвршћивања средњовековних румунских држава, војни потенцијал јачан је развојем чврстог одбрамбеног система, који се огледао у изградњи пограничних и унутрашњих тврђава под управом војвода, као и у организовању војске структурисане у три компоненте: малу војску, велику војску и најамничке јединице (Manolache, 2015: 163–172). Мала војска имала је стални карактер и у миру је обављала административне и пограничне функције, док се велика војска углавном окупљала само у ратним условима (Manolache, Trofimov, 2013: 14).

У савременој историји Републике Молдавије резервисти су активно учествовали у борбеним дејствима ради одбране територијалног интегритета и независности државе. Након тога, као део мировних снага у Зони безбедности, допринели су успостављању мира дуж обала реке Дњестар, у складу са одредбама Споразума о принципима мирног решавања оружаног сукоба у Придњестровском региону, потписаног 21. јула 1992. године (Соглашение о принципах …). Почев од 1994. године резервисте су заменили рочни војници, те од тада Република Молдавија није прибегавала позивању резервиста ради извршавања оперативних мисија. Ипак, Министарство одбране и даље располаже искуством у позивању резервиста ради обуке и учешћа на војним вежбама.

Питање војне резерве остаје веома актуелно и значајно за све савремене армије. Уочава се тенденција према којој се од „нове генерације резервиста" очекује да у знатној мери замени како професионалне подофицире, тако и активни састав. Ова нова генерација ужива природну подршку условљену друштвеном и индивидуалном динамиком; међутим, њени темељи већ су постављени кроз концептуалне промене у погледу оружаних снага, војне службе, мобилизације, обуке резервиста, регенерације војних структура и, не мање важно, кроз развој нових концепата који се односе на употребу резерве и њене мисије (Stoica, 2015: 34–40).

Истраживања војне службе у резерви у Републици Молдавији и даље су недовољно развијена, упркос њеном великом значају у савременом националном и регионалном безбедносном контексту. Из те перспективе треба нагласити да су питања унапређења система мобилизације, укључујући и војну резерву, обухваћена стратешким и националним документима јавне политике. Национална стратегија одбране (Hotărârea Parlamentului *nr. 319 din 26.12.2024.*), на пример, предвиђа успостављање и функционисање ефикасног механизма за мобилизацију и евиденцију ресурса одбране као једног од централних циљева државне политике одбране. Такав оптимизован и функционалан механизам мора обезбедити одговарајућу припрему националне економије и Оружаних снага за ефи-

касан одговор на кризне ситуације и за обезбеђивање безбедности државе у средњорочном и дугорочном периоду.

Посебна пажња посвећује се развоју и одржавању мобилизационе способности кроз континуирани процес оспособљавања становништва, јавних институција и припадника резервног састава, као и кроз припрему територије за потребе одбране. Такође се обезбеђују неопходни услови за интеграцију планираних људских ресурса, како са квалитативног, тако и са квантитативног аспекта. У том контексту планирају се и изводе вежбе на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу, усмерене на процену националне способности одлучивања, разјашњавање институционалних улога и одговорности, јачање међуинституционалне сарадње, проверу процедура реаговања снага намењених националној одбрани, као и проверу нивоа обучености резервиста и способности генерисања и мобилизације снага.

Поред тога, анализираће се могућност успостављања војне службе у резерви, укључујући и јасно дефинисање правног оквира и статуса добровољног резервисте. Паралелно с тим биће усвојене мере за јачање оперативне способности резерве Оружаних снага, државних резерви и мобилизационих резерви. Истовремено пажња ће бити посвећена ревитализацији механизама територијалне одбране и јачању система цивилне заштите. У том контексту значајна је и Војна стратегија (Hotărârea Guvernului *nr. 653 din 08.10.2025.*), будући да предвиђа остваривање општег циља јачања капацитета неопходних за извршавање одбрамбених мисија, као и одрживи развој мобилизационог система. Нагласак се ставља на стварање и одржавање функционалног оквира који омогућава Оружаним снагама да се ефикасно прилагођавају динамичним захтевима безбедносног окружења. Очување и развој мобилизационог система Оружаних снага представља стратешки приоритет током читавог периода спровођења Стратегије, уз посебан нагласак на дигитализацију процеса, увођење механизама и технологија брзе мобилизације, као и јачање инфраструктуре логистичке подршке. Резерва Оружаних снага задржаће улогу централног елемента у процесу модернизације и јачања одбрамбене способности Републике Молдавије.

Полазећи од наведених разматрања, предузеће се активности усмерене на реорганизацију војне службе у резерви и ефикасну интеграцију резервиста како би се на оптималан начин искористили њихово искуство и професионалне компетенције у извршавању мисија и задатака својствених Оружаним снагама. Циљ је успостављање добро обучене и флексибилне резерве, способне за брзо мобилисање када се за то укаже потреба. Континуирани развој компетенција резервиста обезбедиће се кроз систематске програме обуке и вежбе оспособљавања, које се спроводе у складу са важећим правним оквиром и усклађују са актуелним оперативним захтевима, ради одржавања високих стандарда професионализма и оперативне ефикасности.

Законодавни и регулаторни оквир усвојен у Републици Молдавији поставио је основе за мобилизационе припреме и спровођење мобилизације, уређујући

систем управљања мобилизацијом, као и дужности и одговорности органа јавне управе, јавних институција и привредних субјеката у овој области. Нормативни оквир такође предвиђа принципе формирања и структуру резерве Оружаних снага, облике обуке резервиста, управљање резервом у ванредном, опсадном или ратном стању, као и права и гаранције грађана који припадају војној резерви.

Ретроспективна анализа националног законодавства указује на потребу унапређења система управљања мобилизационим ресурсима и резервистима, нарочито у случају проглашења ванредног стања. Неопходно је ажурирати Закон о режиму ванредног, опсадног и ратног стања јасним прецизирањем активности и надлежности државних органа у управљању мобилизационим ресурсима у условима ванредног стања (Legea nr. 212 din 24.06.2004). Ванредно стање подразумева скуп политичких, економских, социјалних и мера јавног поретка које се привремено уводе у појединим местима или на целој националној територији у случају непосредног наступања или настанка изузетних догађаја природног, технолошког или биолошко-социјалног карактера. Ове мере имају за циљ спречавање, ублажавање и отклањање њихових последица, односно одговор на претње националној безбедности или уставном поретку, што захтева заштиту владавине права и одржавање или поновно успостављање законитости.

Тренутно је начин генерисања снага, укључујући и позивање резервиста, уређен само оквирно. Резервисти се могу позвати на посебне обуке ради учешћа у отклањању последица елементарних непогода, несрећа и катастрофа, при чему се њихов број, трајање обука и посебна права утврђују одлуком Владе (Legea nr. 1244 din 18.07.2002). Међутим, ситуације попут пандемије ковида-19 нису предвиђене међу задацима које резервисти могу извршавати у оквиру посебних обука. Поред тога, законодавство не предвиђа позивање резервиста по проглашењу ванредног стања у ситуацијама које укључују претње националној безбедности или уставном поретку, због чега је неопходно допунити нормативни оквир ради обезбеђивања заштите владавине права и поновног успостављања законитости.

Слична ситуација забележена је и у законодавству Румуније, а отклоњена је усвајањем Закона бр. 164/2019 о изменама и допунама Хитне уредбе Владе бр. 1/1999 о режиму опсадног и ванредног стања. Нови нормативни акт уводи значајне измене, којима се прецизирају институционалне надлежности током ванредног стања. Тако је предвиђено да институције надлежне за област одбране, јавног реда и националне безбедности могу позивати резервисте ради обуке и извршавања специфичних мисија, односно ангажовати радно способна лица за обављање послова од јавног интереса.

Истовремено, законодавство током ванредног стања предвиђа интензивирање производних активности и рад привредних субјеката који доприносе обезбеђивању ресурса неопходних у области одбране и заштите становништва. Ове одредбе имају за циљ гарантовање континуитета основних делатности и омогућавање ефикасне мобилизације људских и материјалних ресурса, чиме се јача

способност државе да брзо и делотворно одговори на кризне или ванредне ситуације.

По природи своје делатности, одређене институције и привредни субјекти имају одговорности које се односе на производњу средстава за војне потребе, ремонт појединих категорија војне опреме и пружање услуга неопходних снагама намењеним за одбрану, у складу са Планом мобилизације националне економије за потребе одбране, важећим правним оквиром и Системом приоритета и расподеле ресурса за одбрану. Законодавство такође предвиђа могућност реквизиције добара у складу са правним оквиром, као и усвајање конкретних мера за организовање и приоритизацију транспорта, комуникација, производа, ресурса и инфраструктуре у подршци снагама намењеним за одбрану.

Нови нормативни акт прописује да су сви „руководиоци јавних органа и управници привредних субјеката који пружају услуге од јавног интереса у областима енергетике, здравства, пољопривреде и снабдевања храном, водоснабдевања, комуникација и транспорта дужни да обезбеде континуитет основних услуга за становништво и за снаге намењене за одбрану". Истовремено, у зависности од оперативне ситуације у административно-територијалним јединицама у којима је проглашено опсадно или ванредно стање, Врховни савет националне одбране може наредити подизање војних јединица снага намењених за одбрану на виши степен борбене готовости, у складу са утврђеним плановима, укључујући њихову попуну људским и материјалним ресурсима, према организационој структури која се примењује у ратним условима.

Формирање, обука и управљање резервом Оружаних снага представљају тему од изузетног савременог значаја у области националне безбедности. По отпуштању из војне службе или након потпуног завршетка обуке на војној катедри, грађани улазе у категорију резервиста и уводе се у војну евиденцију при војним центрима према месту пребивалишта, након чега се распоређују за попуну Оружаних снага у случају мобилизације. У поступку увођења грађана у евиденцију резервиста, одлука о њиховом укључивању у неку од структура резерве доноси се на основу нивоа њихове војне обучености и старосне категорије. Важно је нагласити да обавезе грађана у погледу одбране отаџбине трају и након завршетка војне службе (A fost modificata ordonanța).

Када је реч о структури резерве Оружаних снага, она се дели на две компоненте: активну резерву, коју чине резервисти распоређени на војне дужности у великим јединицама, јединицама и установама Оружаних снага у складу са планом попуне, те пасивну резерву, односно расположиве ресурсе, коју чине резервисти који нису распоређени на дужности, а који по потреби могу бити ангажовани ради попуне активне резерве.

У законодавству других држава војна служба у резерви представља посебан облик извршавања војне обавезе, који могу обављати добровољни резервисти или резервисти из опште резерве. У контексту националног законодавства неопходно је израдити посебно поглавље посвећено војној служби у резерви, будући

да се она тренутно своди на формулу „војне службе у својству резервисте позваног на обуку или мобилисаног резервисте", која у пракси функционише тек након пријема позива за службу (Legea nr. 446 din 30.11.2006). Међународна искуства у организовању војне службе у резерви предвиђају сложен скуп активности и одговорности резервиста, укључујући и оне у мирнодопским условима, нарочито када је реч о добровољним резервистима. Осим тога, потребно је законски прецизирати појам „позивања на обуку", будући да је он тренутно ограничен искључиво на процес обучавања, уз изричиту забрану других облика активности (Legea nr. 1245 din 18.07.2002). Стога би се, у случају добровољних резервиста, „позивање на обуку" требало схватити као њихово ангажовање како ради обуке, тако и ради извршавања мисија, док би за резервисте из опште резерве овај појам означавао обуку и попуну војних јединица током опсадног стања.

Истовремено, законодавство мора предвидети и описати ситуације у којима добровољни резервисти могу бити позвани на обуку или мобилисани, укључујући могућност извршавања мисија у мирнодопским условима и, по потреби, током ванредног стања (Legea nr. 1244 din 18.07.2002). Такво нормативно уређење од суштинског је значаја за оптимално коришћење људских ресурса у резерви и за одржавање флексибилне, добро обучене резерве способне да правовремено одговори на безбедносне потребе државе.

Војна резерва – искуства других држава

Начин увођења грађана у резервни састав уређен је Законом бр. 1244 од 18. јула 2002. године о резерви Оружаних снага. Значајан део овог нормативног акта посвећен је питањима обуке резервиста, нарочито кроз њихово позивање на војну службу у оквиру обучних кампова. Закон изричито предвиђа да се обука резервиста спроводи у складу са годишњим планом обуке резерве, који израђује Генералштаб Оружаних снага, а одобрава Влада.

Осетљив елемент овог процеса огледа се у ограничавању права команданта да организује обуку са резервистима који се налазе у служби по уговору. Иако се идеја успостављања активне резерве засноване на уговорном ангажовању показала као иновативно решење, њена примена наишла је на тешкоће будући да командант није располагао овлашћењем да непосредно ради са овом категоријом људства ради обезбеђивања њихове обучености и борбене готовости на нивоу јединице. Према нашем мишљењу, законодавство би требало изменити тако да се лица ангажована по уговору у активној резерви позивају на обуку у камповима према плану који за сваку јединицу одобрава Министарство одбране, под условом да трајање таквих позивања не прелази два дана месечно и једно позивање на обуку у трајању до 14 дана годишње. Искуства држава као што су Сједињене Америчке Државе, кроз Националну гарду, као и Литваније, Естоније и Летоније, потврђују делотворност овог модела.

У Румунији свако лице старости од 18 до 55 година које испуњава критеријуме селекције може закључити индивидуални уговор са Министарством одбране на почетни период од најмање четири године, уз могућност каснијег продужења у интервалима од по три године, обавезујући се да ће, у случају потребе, бити део оружаних снага. За разлику од других облика регрутовања, стицање статуса добровољног резервисте не захтева претходно одслужење војног рока. Година 2017. означила је прву званичну регрутацију добровољних резервиста (Lansarea unei noi campanii).

Значајна предност статуса добровољног резервисте јесте то што у периодима када не учествују у обуци или мисијама, резервисти примају опорезиву месечну накнаду у висини од 10% плате која припада формацијском месту на које су распоређени. У мирнодопским условима дужни су да учествују у обуци 15 дана годишње, а стицањем стажа могу бити унапређивани у виши чин. Министарство одбране сваке године путем конкурса утврђује број расположивих места за добровољне резервисте. На пример, за 2024. годину планирано је 4.936 места за добровољне резервисте, односно официре, заставнике, подофицире, капларе и војнике, у војним јединицама на целој националној територији. Поступак регрутовања и селекције спроводи се у складу са Законом бр. 270/2015 о статусу добровољних резервиста и Наредбом министра одбране бр. M.25/2017 којом се одобравају методолошке норме за примену Закона бр. 270/2015, са каснијим изменама и допунама.

Почев од 2024. године на снагу је ступио низ мера усмерених на повећање привлачности војне службе у својству добровољног резервисте. Најзначајније међу њима обухватају: повећање накнаде која се добровољним резервистима исплаћује у периодима када не учествују у обуци или мисијама са 10% на 30% плате формацијског места, уз додатак плате по чину; повећање износа накнаде за ступање у службу укључивањем, поред плате формацијског места, додатака по основу стажа и командне дужности; укидање обавезе надокнаде трошкова регрутовања и селекције у случајевима када уговор није потписан или није извршен до краја; укидање ограничења за путовање добровољних резервиста у иностранство; омогућавање непосредног распоређивања на дужности, без селекционих провера, резервиста који долазе из категорије активног војног особља или професионалних војника и каплара у првој години након превођења у резерву (MApN, o nouă campanie de recrutare).

Искуство Украјине у овој области посебно је значајно. Резервисти Оружаних снага Украјине јесу грађани који се добровољно укључују у војну резерву на основу уговора. Истовремено, војници позвани у мобилизацију који су учествовали у борбеним дејствима, као и регрути по отпуштању из војне службе, укључују се у активну резерву, при чему се за њих закључује одговарајући уговор. У садашњем контексту континуираних војних дејстава на истоку Украјине закључење уговора за активну резерву је обавезно, иако се предвиђа да ће убудуће статус добровољног резервисте бити заснован на добровољном пристанку.

Након потписивања уговора резервисти се распоређују на дужности у истим војним јединицама у којима су раније служили. Ова мера омогућава задржавање обученог и искусног људства, обезбеђујући кохезију јединица и способност достизања борбене готовости у кратком временском периоду. У Украјини се резервистима сматрају само она лица која су се добровољно определила за војну службу у резерви, потписала одговарајући уговор и учествују у планираном програму обуке. Остала лица уписана у војну евиденцију подлежу само општој обавези служења војне службе. Треба напоменути да је за резервисте рок за јављање војној јединици од тренутка обавештавања 24 часа, док се за друге категорије лица тај рок креће од два до 29 дана (Указ Президента Украины от 29 октября 2012 года).

Предузете мере омогућиле су Украјини да се, у тренутку инвазије Руске Федерације од 24. фебруара, ослони на мобилизациони систем способан за одбрану државе. Систем је активиран 3. марта, када је Врховна рада одобрила указ председника Украјине о проглашењу опште мобилизације (Decretul Președintelui Ucrainei cu privire la declararea mobilizării generale). Мобилизациона резерва Украјине процењује се на приближно 900.000 лица, од којих је готово 450.000 учествовало у мисијама у зони борбених дејстава 2014. године у региону Донбаса (Режим боевой готовности).

Оружане снаге Украјине ушле су у оружани сукоб високо мотивисане, припремљене и обучене, у својој мирнодопској структури, без формалне мобилизације. У почетним фазама сукоба организовале су блокаде комуникацијских праваца, рушење мостова и заседна дејства, примењујући иновативне борбене тактике, укључујући употребу противоклопних ракета, беспилотних летелица и лаких преносних система противваздухопловне одбране.

Основни циљ ових дејстава био је добијање времена неопходног за мобилизацију, припрему оружане одбране и спровођење територијалне одбране, укључујући и одбрану у урбаним срединама. Иако Украјина примењује мешовити систем генерисања снага, регрути се не укључују у борбена дејства, а у условима опште мобилизације не спроводи се регрутација за обавезно служење војног рока. Сва упражњена места у Оружаним снагама и другим војним формацијама попуњавају се искључиво мобилисаним резервистима.

У том контексту украјинске власти планирале су мобилизацију у четири узастопне фазе. Најпре су сви мушкарци старости од 18 до 60 година били дужни да се јаве војним центрима и буду уведени у војну евиденцију. Међутим, мобилизација није примењена на све, већ само на број лица потребан Оружаним снагама, и спровођена је сукцесивно и етапно (Военный призыв на срочную военную службу). Прва фаза односила се на бивша војна лица млађа од 40 година са борбеним искуством, која су претходно служила по уговору или учествовала у ранијим фазама мобилизације. Друга фаза била је намењена војним лицима која су војну службу завршила пре 2014. године, било кроз обавезно служење војног рока, било по уговору. Трећа фаза односила се на мобилизациону резерву

и обухватала је грађане уписане у војну евиденцију који су завршили војне катедре на универзитетима и стекли квалификацију резервних официра. Четврта фаза представљала је јавну резерву, укључујући све грађане без старосних или физичких ограничења која би спречавала њихово регрутовање за војну службу.

Резервисти са претходним војним искуством упућивани су непосредно у војне јединице, без додатне борбене обуке. Насупрот томе, грађани без војног искуства најпре су мобилисани за програме обуке и посебне вежбе у центрима Оружаних снага, у трајању од седам до 20 дана од тренутка регрутовања, у зависности од касније специјализације сваког појединца (Mobilization in Ukraine). Поред тога, украјинске власти пооштриле су режим одговорности за лица која избегавају војну евиденцију или мобилизацију, чиме је ојачан законодавни и практични оквир за спровођење војних обавеза и повећање ефикасности мобилизационог процеса (Закон Президента Украины об некоторых изменениях законодательства).

У Естонији је војна служба обавезна, а сви војници који заврше активну службу аутоматски се укључују у резерву Одбрамбених снага до навршене 60. године живота (National Defence Act, 2015). Током периода проведеног у резерви учествују у планираним војним обукама, о чему се резервиста обавештава најмање 120 дана унапред. Ове обуке првенствено имају за циљ одржавање и унапређење војних вештина и обезбеђивање потребног нивоа спремности за мобилизацију. Поред тога, периодично се организују и допунске обуке ради провере нивоа припремљености и процене мобилизационе способности резервиста.

На пример, током војне вежбе „OKAS 2019" позвано је више од 2.200 резервиста. Рок за јављање на ове обуке био је кратак и строго регулисан. Од 2016. године резервисти се позивају на посебне обуке у року од 24 часа. Непоштовање рока за јављање може довести до административних санкција, укључујући новчане казне до 1.200 евра. Обавештавање резервиста врши се електронским путем, путем имејла или телефона, укључујући и лица која се налазе ван Естоније. Током војних обука резервисти остварују право на одговарајући социјални пакет: војници примају 37 евра дневно, млађи официри 40 евра, а виши официри 50 евра дневно (Для обязательного участия). Овакав приступ указује на значај добро организованог и финансијски мотивисаног система активне резерве, који омогућава стално одржавање оперативне способности и спремности за националну одбрану.

Једнако је значајна и ситуација у вези са војном службом у резерви у Грузији. Служба у резерви уређена је Законом о резерви Одбрамбених снага и војној служби у резерви (Закон Грузии о резерве Военных Сил), донетим као одговор на искуства стечена током руско-грузијског рата 2008. године. Током тог сукоба мобилизациони систем функционисао је према совјетском моделу, који се показао потпуно неефикасним и компромитованим. Данас лица која приступају активној резерви закључују уговор и од тог тренутка званично се сматрају лицима на војној служби.

Активни резервисти дужни су да прођу посебну обуку и учествују у војним обукама које не могу трајати дуже од 45 дана у току календарске године, а по позиву морају се јавити војној јединици у утврђеном року, у складу са уговорним обавезама и законским одредбама. Број лица која могу бити укључена у активну резерву утврђује Влада, на предлог Министарства одбране. Позивање резервиста не врше војни центри, већ подјединица у коју је резервиста распоређен, коришћењем техничких средстава комуникације. Облици и начини позивања уређују се наредбом министра одбране.

Поред тога, активни резервисти примају месечну зараду у висини од 20% плате која одговара њиховом војном чину, док им се током војних обука исплаћује пуна плата, што за активног резервисту у просеку износи око 1.500 америчких долара годишње (Грузия получила резерв).

У Израелу војна служба у резерви ужива висок углед и поштовање међу грађанима. Према израелској војној доктрини резервисти представљају главну борбену снагу Израелских одбрамбених снага. Држава не може себи приуштити одржавање велике сталне војске способне да трајно одржава висок ниво борбене готовости; уместо тога, она одржава релативно малу, али добро опремљену и добро обучену војску способну да заустави агресију до доласка резервиста. Након мобилизације резервиста војска по правилу прелази у противофанзивна дејства. Сви већи сукоби у којима је Израел учествовао успешно су решавани захваљујући суштинском доприносу резервиста, што потврђује њихов стратешки значај у обезбеђивању националне безбедности.

Према израелском законодавству војници резервисти могу бити позвани да учествују у борбеним дејствима у периоду који не прелази 25 дана током три године. У мирнодопским условима могу бити позивани на војне обуке у укупном трајању од 54 дана током истог трогодишњег периода. Војници на командним дужностима могу бити мобилисани до 70 дана, а официри до 84 дана. Када је реч о старосним границама, војници остају у резерви до 40. године, официри до 42. године, а резервисти са специјалностима као што су лекари, техничко особље или возачи тешких возила до 49. године живота.

По правилу, сви мушки држављани Израела, поред три године обавезног служења војног рока, проводе додатне две до три године у служби у резерви кроз учешће у војним обукама. Социјални систем повезан са службом у резерви гарантује очување радног места и исплату пуне зараде током позивања. Чак и у случајевима када резервиста нема запослење, остварује месечни приход већи од 2.500 америчких долара. Поред тога, резервисти имају одређене олакшице у погледу отплате банкарских кредита или других финансијских обавеза (Резервисты – главная мощь израильских вооруженных сил).

Овај модел Израелу обезбеђује стално обучену резерву способну да брзо одговори на безбедносне ризике. Релевантан пример представља одговор на напад Хамаса од 7. октобра 2023. године, у којем је страдало приближно 1.400 људи, од којих су већину чинили цивили. Током операције „Гвоздени мач" у Поја-

су Газе израелска војска мобилисала је рекордан број од 360.000 резервиста (Ce se va întîmpla cu Fîșia Gaza).

Када је реч о Швајцарској, Оружане снаге попуњавају се путем мешовитог уговорно-добровољног и обавезног система, у складу са милицијским принципом. Историјски посматрано Швајцарска представља нацију под оружјем, а сви швајцарски мушкарци дужни су да служе војни рок. Почетни период обуке траје три месеца, што је довољно за развијање дисциплине и одговорности. По завршетку обуке младићи добијају оружје и војну униформу, које чувају код куће. Периодично се поново позивају на обуку ради одржавања војних знања и вештина.

У Швајцарској организовање војне службе у резерви подразумева структурисан и фазни програм поновног позивања. До 32. године живота швајцарски држављанин позива се седам пута, при чему свако учешће траје три недеље. Током наредних десет година позива се још три пута, у трајању од по две недеље, а деценију касније још једном, такође на додатне две недеље. По навршеној 51. години живота грађанин се званично ослобађа војне службе и дужан је да врати претходно издато оружје и униформу (Elveția este cel mai militarizat stat din lume).

Мобилизациони потенцијал Швајцарске обухвата приближно 1,5 милиона лица старости од 16 до 49 година. Сталне оружане снаге броје око 20.000 војника; међутим, у случају мобилизације војска се може брзо повећати на чак 220.000 припадника (Вооруженные силы Швейцарии). Швајцарско искуство указује на ефикасност система обавештавања резервиста: током пандемије ковида-19 у року од 24 часа мобилисано је 8.000 војника, који су обавештени путем СМС порука (Самая масштабная мобилизация в Швейцарии).

Ова пракса указује на потребу модернизације и прилагођавања система евиденције и позивања резервиста савременим условима, нарочито кроз интеграцију информационих технологија. Тренутно се у Републици Молдавији позивање резервиста на војне обуке или мобилизацију спроводи преко војних центара, коришћењем позива у папирном облику, што ограничава брзину и ефикасност процеса. Модернизација овог система могла би омогућити брз и делотворан одговор, чиме би се повећала способност државе да се суочи са ризицима по националну безбедност (Legea nr. 1245 din 18.07.2002).

Улога и место војне резерве у организовању територијалне одбране

Војне резерве имају суштинску улогу у јачању капацитета локалних и централних органа власти у области територијалне одбране. Посебно, снаге територијалне одбране, ојачане резервистима, представљају стратешки инструмент за повећање флексибилности и ефикасности у употреби оружаних ресурса. Важно је нагласити да ове снаге не замењују Националну армију, већ су намењене пре-

узимању неспецифичних војних задатака током ванредног, опсадног или ратног стања, као и пружању подршке у извођењу борбених дејстава.

Међународна искуства показују различите моделе организовања снага територијалне одбране. У балтичким државама, на пример, ове снаге представљају добровољне милитаризоване компоненте интегрисане у систем националне безбедности, са јасно дефинисаним одговорностима у погледу подршке локалним властима и оружаним структурама.

У Естонији такву добровољну формацију представља Одбрамбена лига, намењена допуни дејстава Оружаних снага када је то потребно, као и подршци територијалним органима у различитим кризним сценаријима. Одбрамбена лига има представнике на целој националној територији и броји приближно 10.000 чланова. Организација је структурисана у 15 округа, чиме покрива готово све административне области и главни град Талин. У саставу Одбрамбене лиге налазе се и помоћне организације које обезбеђују специфичне функције логистичке и медицинске подршке, као што су „Жене у домовинској одбрани", омладинске организације „Орлови", извиђачки покрет и „Кћери отаџбине". Поред логистичке и медицинске подршке, ове помоћне структуре задужене су за континуирано спровођење патриотског васпитања младих, чиме доприносе развоју интегрисане грађанско-војне културе (Вооруженные силы Эстонии).

Кроз овакву организацију естонски модел показује на који начин војне резерве и добровољне територијалне снаге могу представљати кључни елемент архитектуре националне одбране, ослобађајући војску за извршавање специфичних мисија, док се истовремено обезбеђују отпорност и способност реаговања територијалних органа власти у кризним ситуацијама (Вооруженные силы Эстонии).

Територијална одбрана у Летонији обезбеђује се кроз добровољну милитаризовану организацију „Zemessardze – Територијална гарда", која представља интегрисану компоненту Оружаних снага. Њена територијална структура обухвата 18 батаљона и укључује професионална војна лица, њих 592, као и добровољце, њих 10.510, који своје дужности обављају ван редовног радног времена. Главне одговорности ове организације обухватају учешће у одговору на катастрофе и гашењу пожара, управљање ванредним ситуацијама, организовање спасилачких операција, одржавање јавног реда и пружање подршке дејствима Оружаних снага у оквиру територијалне одбране. Ова структура указује на двоструку улогу добровољне резерве, како у области унутрашње безбедности, тако и у јачању способности одговора на спољне претње (Латвийская добровольная вооружённая организация).

У Литванији одговорност за територијалну одбрану имају добровољачке снаге, које су структурно организоване у шест округа, односно батаљона, под јединственом командом на нивоу штаба Копнене војске. Основни организациони принципи обухватају територијалну покривеност целе државе, попуну јединица према територијалном критеријуму, детаљно познавање локалног окружења, заштиту дома и породице добровољца, као и јачање сарадње и другарства међу

припадницима јединице (Территориальная оборона Литвы). Литвански добровољци имају између 18 и 55 година и закључују уговоре на период од четири године. Њихово ангажовање подразумева годишње обуке у трајању од 20 до 50 дана и могућност позивања на војне обуке до седам дана без претходног обавештења. Команданти батаљона одговорни су за одбрану територије додељеног округа и одржавају сталну везу са локалним властима, поступајући према унапред дефинисаном алгоритму деловања за различите ситуације (Hotărârea Guvernului nr. 1418 din 14.12.2006).

Искуства Летоније и Литваније указују на предности добровољног, милитаризованог модела територијалне одбране, који обједињује професионалну стручност активног састава са расположивошћу добровољних резервиста. Овај модел омогућава брз и ефикасан одговор на локалне и регионалне претње, уз истовремено обезбеђивање блиске интеракције између централних и локалних органа власти, као и између заједница и војних структура.

У Републици Молдавији основни оквир територијалне одбране уређен је Правилником о територијалној одбрани Републике Молдавије, којим се утврђују принципи организовања, попуне, обуке и употребе формација територијалне одбране, као и одговорности централних и локалних органа јавне управе у области територијалне безбедности. Територијална одбрана представља скуп оперативних и логистичких мера које се спроводе током ванредног, опсадног или ратног стања у циљу планирања, координације и спровођења активности неопходних за заштиту територије и становништва.

Главни задаци формација територијалне одбране обухватају: учешће у отклањању последица ванредних ситуација природног, технолошког или еколошког карактера; пружање подршке територијалним структурама Министарства унутрашњих послова у одржавању уставног поретка и јавне безбедности током опсадног или ратног стања; заштиту објеката од националног и локалног значаја, укључујући стратешку инфраструктуру и критичне објекте; као и обезбеђивање потреба компоненти Оружаних снага укључених у борбена дејства кроз логистичку, кадровску и техничку подршку.

Размештај и довођење формација територијалне одбране у стање приправности спроводе се у складу са плановима које у мирнодопским условима израђују органи локалне јавне управе другог нивоа, Аутономна територијална јединица Гагаузија, односно Гагауз-Јери, као и општине Кишињев и Балци. Стандардни рок за размештај и достизање спремности ових формација за извршавање мисија износи до 24 часа, што указује на брзу мобилизацију и оперативну флексибилност система територијалне одбране. На тај начин модел територијалне одбране Републике Молдавије уклапа се у савремени концепт интегрисане одбране, који обједињује војне способности Оружаних снага са локалним ресурсима и цивилним структурама, доприносећи повећању националне отпорности и подршци војним и безбедносним операцијама у свим кризним сценаријима.

Такође је значајно истаћи да су формације територијалне одбране, у складу са својим законским надлежностима и нормативним оквиром, биле ангажоване у подршци активностима управљања пандемијом ковид-19, као и у пружању помоћи при управљању избегличким токовима изазваним сукобом у Украјини, али и у другим операцијама релевантним за интересе националне безбедности. Ова искуства указују на актуелност и значај формација територијалне одбране у оквиру националне безбедносне политике и наглашавају потребу да Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и органи локалне јавне управе другог нивоа спроведу систематску анализу примене Правилника о територијалној одбрани, укључујући процедуре за организовање и обуку формација територијалне одбране, као и да израде пакет предлога за њихову модернизацију и унапређење.

У истом смислу напори савремених држава усмерени су на стварање и одржавање способних људских резерви кроз обуку резервиста и стварање привлачних услова за њихово учешће у активностима током ванредног, опсадног или ратног стања. Из те перспективе препоручује се ревизија националног система социјалне заштите резервиста кроз успостављање компензационих исплата, гаранција за очување основног радног места, као и примену других механизама намењених повећању привлачности и учешћа.

Једнако значајни јесу морална подршка и промовисање угледа резервиста у друштву, што је пракса присутна у више држава. На пример, Румунија је установила Дан војних резервиста, који се обележава 31. маја, Украјина обележава Дан резервиста Украјине 18. маја, док се у Израелу тај датум утврђује сваке године према јеврејском календару. Ове иницијативе одражавају интегрисани приступ безбедносној култури и патриотизму, који превазилази предвојнички сегмент младих и обухвата целокупан спектар грађана, укључујући резервисте и потенцијалне резервисте, доприносећи друштвеној кохезији и припреми оперативне и одговорне резерве за потребе националне одбране.

Закључак

Ваљано планирање и организовање војне службе у резерви на теоријском, законодавном, методолошком и практичном нивоу данас представљају суштински предуслов за прелазак ка претежно уговорном систему војне службе. Недавна искуства пандемије ковид-19 и рата у Украјини тестирала су отпорност војних и резервних структура у више држава, укључујући војни кадар у неборбене мисије, као што су обезбеђивање безбедности становништва, управљање избегличким токовима и пружање медицинске подршке. Овакво ангажовање указало је на стратешку улогу резервиста не само у ратним условима већ и у

ванредним цивилним ситуацијама, чиме се додатно потврђује значај развоја и одржавања добро обучене резерве (Ioniță, 2003: 5–20).

Анализа међународних искустава показује да су државе попут Сједињених Америчких Држава, Израела, Швајцарске, Естоније, Летоније, Литваније и Грузије развиле делотворне моделе војне службе у резерви, засноване на добровољним уговорима или планским утврђеним обавезама, уз периодичну обуку и одговарајуће накнаде. У свим овим државама резервисти представљају стратешки ресурс који се може брзо мобилисати и који је способан да обезбеди континуитет основних војних и цивилних функција током криза.

За Републику Молдавију ова искуства пружају више праваца за прилагођавање и развој војне службе у резерви, укључујући доношење посебног закона о статусу добровољних резервиста, успостављање дигитализованог мобилизационог система, спровођење систематских програма обуке, јачање територијалне одбране кроз интеграцију резервиста, као и развој свеобухватног оквира социјалних и професионалних подстицаја.

Сходно томе, војна служба у резерви представља стратешки елемент националне безбедности, неопходан за брзу регенерацију војне силе, очување способности одговора на претње и пружање подршке становништву у ванредним ситуацијама. За Републику Молдавију успостављање савременог, флексибилног и мотивишућег система војне службе у резерви, усклађеног са мешовитим моделом генерисања снага, представља оптимално решење за обезбеђивање функционалности и ефикасности оружаних снага у контексту актуелних регионалних и глобалних изазова.

Литература

[1] A fost modificata ordonanța privind starea de asediu si de urgenta cine poate fi concentrat pentru instruire [The ordinance regarding the state of siege and emergency, and who can be called up for training, has been amended]. https://www.ziuaconstanta.ro/informatii/legi-utile/nu-i-tocmeala-a-fost-modificata-ordonanta-privind-starea-de-asediu-si-de-urgenta-cine-poate-fi-concentrat-pentru-instruire-702114.html

[2] Ce se va întîmpla cu Fîșia Gaza…/What Will Happen to the Gaza Strip?]. https://protv.md/international/ce-se-va-intampla-cu-fasia-gaza-daca-israel-distruge-hamas-ce-scenarii-sunt-pregatite-la-tel-aviv-pentru-palestinieni---2670262.html

[3] Cebotari, S. (2022). Rolul Armatei Naţionale în gestionarea crizei COVID-19. Materialele Conferinţei Ştiinţifice cu participare internaţională (24 februarie 2022), Academia Militară ,,Alexandru cel Bun" a Forțelor Armate. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/48-56_18.pdf

[4] Decretul Președintelui Ucrainei cu privire la declararea mobilizării generale [The Decree of the President of Ukraine regarding the declaration of general mobilization].

https://nv.ua/ukraine/events/vseobshchaya-mobilizaciya-2022-kogo-i-kogda-prizovut-vse-chto-izvestno-voyna-v-ukraine-50222021.html

[5] Elveția este cel mai militarizat stat din lume [Switzerland is the most militarized country in the world]. http://www.cunoastelumea.ro/pare-greu-decrezut-dar-elvetia-este-cel-mai-militarizat-stat-din-lume-detalii/

[6] Estonia National Defense Act, passed 11.02.2015. https://www.riigiteataja.ee/en/eli/517112015001/consolide

[7] Grec, M. (2010). *Din istoria militară a Daciei Porolissensis: trupele auxiliare* [From the military history of Dacia Porolissensis: the auxiliary troops]. Arad, Vasile Goldiș University Press, 16.

[8] Hotărârea Guvernului nr. 1418 din 14.12.2006 pentru aprobarea Regulamentului privind apărarea teritorială a Republicii Moldova [Government Decision No. 1418 of 14.12.2006 for the approval of the Regulation on the Territorial Defense of the Republic of Moldova]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=10979&lang=ro

[9] Hotărârea Parlamentului nr. 319 din 26.12.2024. pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 [Parliamentary Decision for the approval of the National Defense Strategy of the Republic of Moldova for 2024–2034]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146655&lang=ro

[10] Hotărârea Guvernului nr. 653 din 08.10.2025. cu privire la aprobarea Strategiei militare a republicii Moldova pentru anii 2025-2035 [Government Decision regarding the approval of the Military Strategy of the Republic of Moldova for 2025–2035]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=151103&lang=ro

[11] Hotărârea Guvernului nr. 961 din 03.10.2018 cu privire la aprobarea Strategiei militare și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru anii 208-2022 [Government Decision No. 961 of 03.10.2018 regarding the approval of the Military Strategy and the Action Plan for its implementation for 2018–2022]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109141&lang=ro

[12] Ioniță, Crăișor-Constantin. (2023*). Convențional și hibrid în primul an al războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei - Concluzii și lecții desprinse din război: studiu de specialitate* [Conventional and Hybrid in the First Year of the Russian Federation's War Against Ukraine-Conclusions and Lessons Learned from the War: A Specialized Study]. Bucureşti, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", 5-20. ISBN 978-606-660-468-0.

[13] Lansarea unei noi campanii de recrutare a rezerviștilor voluntari pentru anul 2024 [Launch of a New Recruitment Campaign for Volunteer Reservists for the Year 2024]. https://www.defense.ro/lansarea-unei-noi-campanii-de-recrutare-a-rezervistilor-voluntari-pentru-anul-2024

[14] Legea nr.1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei [Law No. 1245 of 18.07.2002 regarding the Preparation of Citizens for the Defense of the Fatherland]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121249&lang=ro

[15] Legea nr. 446 din 30.11.2006 ro privind pregătirea populației pentru apărare [Law No. 446 of 30.11.2006 of the Republic of Moldova regarding the Preparation of the Population for Defense]. https://lege5.ro/Gratuit/geydamjwgm/legea-nr-446-2006-privind-pregatirea-populatiei-pentru-aparare

[16] Legea nr. 1244 din 18.07.2002 cu privire la rezerva Forțelor Armate [Law No. 1244 of 18.07.2002 regarding the Reserve of the Armed Forces]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28869&lang=ro

[17] Legea nr. 212 din 24.06.2004 privind regimul stării de urgenţă de asediu şi război [Law No. 212 of 24.06.2004 regarding the Regime of the State of Emergency, Siege, and War]. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=27024&lang=ro

[18] Manolache, C. (2015). Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului, 163-172 [The Military Organization of the Republic of Moldova: Military Structure and State Security, 163-172], Chișinău, F.E.-P. „Tipografia. Centrală".

[19] Manolache, C., Trofimov Vl. (2013). Establishment and evolution of the nationall security of the Republic of Moldova. *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*. nr.1., 14 [Establishment and Evolution of the National Security of the Republic of Moldova. Military Journal. Security and Defense Studies, No. 1, 14]. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Establishment%20and%20evolution%20of%20the%20National%20security.pdf

[20] MApN, o nouă campanile de recrutare a rezerviștilor voluntari [Ministry of Defense (MoD), a New Recruitment Campaign for Volunteer Reservists]. https://www.rfi.fr/ro/rom%C3%A2nia/20240520-mapn-o-nou%C4%83-campanie-de-recrutare-a-rezervi%C5%9Ftilor-voluntari

[21] Mobilization in Ukraine: who is subject to it and citizens' obligations (n.d.). Ministry of Defence of Ukraine. https://mod.gov.ua/en/news/mobilization-in-ukraine-who-is-subject-to-it-and-citizens-obligations

[22] National Defence Act, RT I, 12.03.2015, 1(Estonia). https://www.riigiteataja.ee/en/eli/502042019010/consolide

[23] Negrea, C. *Arta militară românească (I). Evul mediu timpuriu* [Romanian Military Art (I): The Early Middle Ages]. http://www.cristiannegrea.ro/istoria-necunoscuta/istoria-uitata/2013/02/arta-militara-romaneasca-in-evul-mediu-timpuriu/

[24] Stoica,V. (2015). Rezerva de forțe și mecanismul completării pierderilor în acțiunile militare. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I*". Vol. 2, Nr. 3, 34-40 [The Force Reserve and the Mechanism for Replenishing Losses in Military Operations. Bulletin of the National Defense University 'Carol I', Vol. 2, No. 3, 34-40]. https://revista.unap.ro/index.php/revista/article/view/196?utm_source=chatgpt.com

[25] Военный призыв на срочную военную службу проводится не будет [The military draft for compulsory service will not take place]. https://ua.interfax.com.ua/news/general/822114.html

[26] Вооруженные силы Эстонии [The Armed Forces of Estonia]. http://warfor.me/vooruzhennyie-silyi-estonii/

[27] Вооруженные силы Швейцарии [The Armed Forces of Switzerland. http://warfor.me/vooruzhennyie-silyi-shveytsarii/

[28] Для обязательного участия в учениях и сборах военнослужащие запаса Сил обороны Эстонии получили от государства долгожданный подарок [For mandatory participation in exercises and training, reservists of the Estonian Defense Forces received a long-awaited gift from the state]. https://ee.sputniknews.ru/politics/20170928/7314826/kompensatsija-rezervistam-estonija-uvelichena-evro-chas.html

[29] Грузия получила резерв – платный и не очень [Georgia received a reserve – paid and not so much]. https://www.ekhokavkaza.com/a/29087279.html

[30] Закон Грузии о резерве Военных Сил и военной резервной службе [Law of Georgia on the Reserve of the Armed Forces and Military Reserve Service]. https://matsne.gov.ge/ru/document/download/4102556/0/ru/pdf

[31] Закон Президента Украины об некоторых изменениях законодательства [Law of the President of Ukraine on Certain Amendments to the Legislation]. https://buh.ligazakon.net/ru/news/203086_podpisan-zakon-uzhestochayushchiy-otvetstvennost-za-narushenie-voinskogo-ucheta-i-ukloneniya-ot-mobilizatsii

[32] Латвийская добровольная вооружённая организация [*The* Latvian Voluntary Armed Organization]. https://ru.wikipedia.org/wiki/Земессардзе

[33] Резервисты – главная мощь израильски хвооруженныхсил [Reservists – the main strength of the Israeli Armed Forces]. http://nvo.ng.ru/forces/2017-02-10/1_936_rezerv.html

[34] Режим боевой готовности: кого ждёт украинская армия и кого призовут [Combat Readiness Mode: Who the Ukrainian Army Awaits and Who Will Be Drafted]. https://hromadske.ua/ru/posts/rezhim-boevoj-gotovnosti-kogo-zhdet-ukrainskaya-armiya-i-kogo-prizovut-pervymi

[35] Самая масштабная мобилизация в Швейцарии со времен Второй мировой войны [The largest mobilization in Switzerland since World War II]. https://www.swissinfo.ch/rus/covid-19_вооруженные-силы-швейцарии-брошены-на-борьбу-с-коронавирусом/45623812

[36] Соглашение о принципах мирного урегулирования вооруженного конфликта в Приднестровском регионе Республики Молдова [Agreement on the Principles of the Peaceful Settlement of the Armed Conflict in the Transnistrian Region of the Republic of Moldova]. https://gov.md/sites/default/files/users-media/media-23/BPR/1992-07-21-ru-moscow-agr_on_principles_of_peaceful_settlem_0.pdf

[37] Территориальная оборона Литвы: как это работает [The Territorial Defense of Lithuania: How It Works]. https://sprotyv.info/obshchestvo/territorialnaja-oborona-litvy-kak-jeto-rabotaet

[38] Указ Президента Украиныот 29 октября 2012 года № 618/2012 О Положении о прохождении гражданами Украины службы в военном резерве Вооруженных Сил Украины [The Decree of the President of Ukraine of October 29, 2012, No. 618/2012 on the Regulation Concerning the Service of Ukrainian Citizens in the Military Reserve of the

Armed Forces of Ukraine]. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31281511#sub_id=1200

Р е з и м е

У чланку се разматра стратешка улога војних резервиста у допуњавању Оружаних снага Републике Молдавије, наглашавајући њихов значај у ширем оквиру националне безбедности и одбрамбене спремности. У раду се аргументује да ефикасно управљање и интеграција резервиста представљају основну компоненту војне безбедности, нарочито у контексту савремених регионалних и глобалних претњи. Студија смешта молдавски случај у историјску и компаративну перспективу, истичући структурне недостатке и предлажући правце реформе.

Аутори започињу приказом сложености кадровског система Оружаних снага, који обухвата обавезно служење војног рока, професионалну (уговорну) службу и резервну војну службу. У том оквиру резервисти представљају кључни фактор умножавања снага, обезбеђујући континуитет операција и способност брзог одговора у кризним ситуацијама, укључујући ванредно стање, опсадно стање или рат. Расположивост обученог резервног састава омогућава ефикасно проширење војних капацитета без прекомерног финансијског оптерећења у мирнодопским условима.

У чланку се наглашава да актуелно безбедносно окружење – које карактеришу нестабилност, оружани сукоби и хибридне претње – захтева модернизацију молдавског система мобилизације. Иако је Молдавија уставно неутрална држава, суочава се са индиректним безбедносним притисцима који захтевају прилагодљиве и отпорне одбрамбене структуре. У том смислу резервисти доприносе не само бројчаном јачању већ и очувању институционалног знања, оперативних стандарда и организационе флексибилности.

Значајан део анализе посвећен је законодавном и институционалном оквиру који регулише војну резерву. Иако Молдавија има основне прописе о мобилизацији и управљању резервом, аутори идентификују више недостатака, укључујући недовољну правну јасноћу у погледу улоге резервиста током ванредних стања и ограничене механизме за брзу мобилизацију. Ослањање на застареле процедуре, попут папирних система позивања, додатно умањује оперативну ефикасност. У студији се истиче потреба за правном реформом, дигитализацијом и јаснијим дефинисањем категорија резервиста, посебно добровољних резервиста. Такође, у раду се спроводи компаративна анализа система резерви у више држава, укључујући Румунију, Украјину, Естонију, Израел, Швајцарску и Грузију. Ови примери илуструју различите моделе – од добровољних уговорних резерви до система заснованих на обавезној милицији. Заједничке карактеристике успеш-

них система укључују редовну обуку, финансијске подстицаје, брзе механизме мобилизације и снажну интеграцију са активним саставом. Посебно се указује на украјински случај као пример ефикасности добро припремљене резерве у одговору на велику војну агресију, док Израел представља модел стратешког ослањања на резервисте као темељ националне одбране.

Даље, у студији се испитује улога резервиста у структурама територијалне одбране. У Молдавији формације територијалне одбране, подржане резервистима, задужене су за управљање кризама, заштиту инфраструктуре и подршку војним операцијама. Компаративни примери из балтичких држава указују на предности добровољних, локално заснованих одбрамбених организација које јачају и војну спремност и друштвену отпорност. У том контексту у раду се закључује да је развој модерног, флексибилног и правно уређеног система резерви од суштинског значаја за јачање одбрамбених капацитета Молдавије. Кључне препоруке обухватају усвајање посебног правног оквира за добровољне резервисте, унапређење програма обуке, увођење дигиталних система мобилизације и побољшање социјалних подстицаја ради повећања привлачности службе у резерви. У крајњем, резервисти се приказују као стратешки ресурс неопходан за обезбеђивање националне безбедности, брзо обнављање војних снага и подршку војним и цивилним одговорима на кризне ситуације.

Кључне речи: *оружане снаге, оперативна резерва, резервиста, добровољни резервиста, војна служба у резерви, војне обуке резервног састава, посебне обуке резервног састава, мобилизација, мобилизационе резерве*

© 2026 Аутори. Објавило *Војно дело* (http://www.vojnodelo.mod.gov.rs). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

